

slovenské dotyky

ročník XV číslo 12-01 dec/jan 2010-11

cena: 18 Kč/0,6 €

**Otvorenie nového
Art klubu** (str. 4-5)

**Stála konferencia
zahranických Slovákov** (str. 7)

Dřevčický park
(str. 12 - 13)

**10 rokov ČeskoSlovenskej
scény** (príloha)

**Speváčka
Kristína
a jej Horehronie**

Otvorený slovensko-slovenský dialóg

Vladimír Skalský, Nad'a Vokušová

Na prelome novembra a decembra sa po dvoch rokoch znovu konala Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí. Otvorila ju premiérka Iveta Radičová (SDKÚ-DS) a takmer stovku účastníkov z 22 krajín prijal aj prezident Ivan Gašparovič s manželkou. Na podujatí sa zúčastnili podpredsedovia vlády Ján Figel' (KDH) a Rudolf Chmel (Most-Híd), minister kultúry Daniel Krajcer (SaS), podpredseda parlamentu Pavol Hrušovský (KDH), podpredseda zahraničného výboru Národnej rady SR Juraj Droba (SaS), vedúci Úradu vlády Viktor Nižňanský, ale aj generálny biskup Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania Miloš Klátik a trnavský arcibiskup Róbert Bezák. O tom viac vnútri nášho časopisu. Skúsme sa však zamyslieť nad tým, v čom bola konferencia dôležitá, iná a aká je úroveň slovensko-slovenského dialógu.

Už v úvodnom príhovore autor tohto úvodníka zdôraznil, že Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí prejavil odvahu a zvolil naozaj citlivé témy konferencie: „Formy efektívnej, konštruktívnej a obojstranne prospešnej komunikácie a spolupráce medzi SR a krajanskými spolkami s cieľom vzájomnej prezentácie Slovenska v zahraničí a zviditeľňovania Slovákov žijúcich v zahraničí v Slovenskej republike“ a „Priority grantového systému (dotácií zo štátneho rozpočtu SR) v oblastiach štátnej podpory stanovených zákonom“. To znamená aj otázky ako dlhoročný deficit televízneho vysielania pre Slovákov v zahraničí, ohrozenie vysielania rozhlasového, aktuálne hroziace škrtý v grantovom programe. To všetko sa premietlo aj do uznesení, ktoré pripravilo na základe diskusie pracovné predsedníctvo.

Každopádne bolo mimoriadne dôležité stretnúť sa s predstaviteľmi novej slovenskej garnitúry, navzájom sa informovať o prioritách. Za veľké pozitívum treba považovať účasť najvyšších predstaviteľov štátu, nadštandardnú mediálnu pozornosť i silné partnerstvo úradu so Svetovým združením Slovákov v zahraničí, ktoré sa v celom priebehu konferencie prejavilo.

Účastníci ocenili aj to, že vláda zaradila do svojho programového vyhlásenia zámer umožniť voľbu prostredníctvom internetu, takisto kvalitnú činnosť Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Pomenovali sa však samozrejme aj problémy. S polutovaním vzali účastníci na vedomie niektoré záporné vplyvy celosvetovej finančnej a hospodárskej krízy, konkrétne aj na zriadenie televízneho vysielania pre Slovákov žijúcich v zahraničí v pôvodne plánovanom rozsahu. Súčasne však jasne deklarovali, že aj naďalej žiadajú riešenie tejto problematiky vrátane zriadenia osobitnej relácie pre krajanov vo verejnoprávnej Slovenskej televízii. V oblasti krajského vysielania Slovenského rozhlasu chcú jeho

zachovanie v súčasnom rozsahu a kvalite a dôraz na distribúciu prostredníctvom internetu, kde sa pripravuje aj zmluva medzi rozhlasom a Svetovým združením Slovákov v zahraničí. Blížiac sa zlučenie oboch verejnoprávných médií vnímajú Slováci v zahraničí ako príležitosť na zriadenie spoločného internetového vysielania pre krajanov a o nich. Nové stránky rozhlasu by mali v januári začať preklápať programy do sociálnych sietí, v rámci zlučenia by k zvuku mohli priradiť aj obraz a Svetové združenie Slovákov v zahraničí by mohlo pomôcť distribuovať programy prostredníctvom svojich fór. Vysielanie by potom mohlo využívať materiály priamo z komunit, ktoré by krajanovia boli schopní poskytnúť, pretože v komunitách majú svoje médiá od profesionálnych po amatérske. Do už existujúcich formátov by médiá verejnej služby mali prizývať aj odborníkov z krajských komunit v zahraničí. V oblasti grantov zaznelo veľmi nahlas, že Slováci v zahraničí žiadajú zachovanie objemu grantového programu na úrovni 1,3 milióna eur, ako to vláda prisľúbila v koncepcii štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí do roku 2015. V budúročnom rozpočte však chýba asi 266 tisíc eur. Program by však nemal klesnúť pod minimálnu úroveň, pretože už malou úsporou sa spôsobujú veľké škody. „S vaničkou by vyliali aj dieťa,“ povedal autor týchto riadkov a predseda výboru, ktorý pripravil uznesenia, aj prezidentovi republiky. Zaznel aj príklad, že len v prípade Írska tvorí grantový program pre celý svet len jedno percento toho, čo potom krajanovia preinvestujú na Slovensku. Účastníci pozitívne zhodnotili skutočnosť, že ÚŠZZ zabezpečuje objektívne posudzovanie, hodnotenie a výber predkladaných projektov a žiadostí. Vzhľadom na zvyšujúcu sa odbornosť projektov však vyslovili požiadavku na doplnenie komisie o nezávislých odborníkov a zástupcov SZSZ.

Takisto účastníci artikulovali záujem, aby bol garantom problematiky Slovákov v zahraničí člen vlády, ako to bolo doposiaľ. V súčasnosti nemá krajskú problematiku na starosti žiaden z členov vlády, pripadá pod Úrad vlády a jeho šéfa Viktora Nižňanského. Žiadajú v rámci prebiehajúcej kurikulárnej reformy v SR zahrnúť do učebných osnov a učebníc krajskú problematiku. Pripomenuli tiež potrebu naozaj naplňať ťažú Koncepcie štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí do roku 2015, z ktorých niektoré nie sú implementované, pričom nejde len o výšku grantového programu, ale aj o otázky Pamätníka slovenského vystahovalectva, televízne vysielanie a ďalšie. Pozornosť sa venovala napríklad aj spôsobu, ako podporovať kultúrno-spoločenské a vzdelávacie programy katolíckych a evanjelických misií pôsobiacich v prostre-

diach slovenských komunit v zahraničí, ktoré zabezpečujú autentické potreby dynamicky sa meniaceho spoločenstva slovenských krajanov a nie sú hražené ani z prostriedkov cirkví v domovskej krajine, ani z finančných prostriedkov cirkví na Slovensku.

KRÁTKA GLOSA (NIELEN) O ABILYMPIÁDE

Dostal sa mi do rúk list, určený potencionálnym účastníkom abilympiády v juhokórejskom Soule, ktorá sa uskutoční na prelome septembra a októbra budúceho roku. A trochu ma prekvapil, ba i zahanbil.

Spomenul som si na diskusie, koľko miliónov má dostať ktorý olympionik, hoci je extrémne dobre plateným profesionálom, a že by mal mať aj doživotnú rentu či dôchodok. Oproti tomu, abilympionici, hendikepovaní ľudia, ktorí majú mimoriadne schopnosti a chcú to aj dokázať, si majú náklady zaplatiť sami. Letenky, dopravu na letisko a z letiska, ubytovanie s raňajkami, veľkú časť stravovania, štartovné. Ministerstvo a sponzori prispievajú 800 eur, celá účasť na abilympiáde vyjde na 3300. A tak 2500 eur má vytiahnuť zo svojho vrecka každý abilympionik, hoci ťažko predpokladať, že práve hendikepovaní mladí ľudia patria k tým majetnejším. Ako smutná ironia pôsobí mimoriadne prémie pre víťazov. Za 1. miesto je to 1800 eur, za piate, posledné honorované, 300 eur. Teda aj abilympijský víťaz si na reprezentáciu musí siedmimi stovkami prispieť. Financie musia abilympionici zaslať do marca.

Pritom abilympiáda má hlboké humánne poslanstvo. Je to súťažná prehliadka pracovných schopností a zručností zdravotne postihnutých (Olympics of Abilities).

Cieľom súťaži je dokázať zdravému obyvateľstvu, že postihnutý človek môže byť rovnocenným partnerom pri vykonávaní pracovnej činnosti. Ľudia si ju často mylia s paralympiádou. Táto súťaž je ale o schopnostiach a zručnosti zdravotne postihnutých v najrôznejších oblastiach. Nezáleží na druhu postihnutia, ale na výsledkoch práce. V jednotlivých súťažiach sa stretávajú ľudia s rôznym postihom. Filozofiou abilympiád je ukázať, že aj ťažko postihnutí môžu konkurovať zdravím. Preto sa pri hodnotení neprihliada na postihnutosť.

Čo s tým všetkým? Lepšie než preklínať tmu je zapáliť aspoň malú sviečku. Urobiť čosi konkrétne. A tak si v tomto predvianočnom čase hovorím - čo keby čitatelia Slovenských dotykov prispeli aspoň jednému z abilympionikov. Napríklad Martinovi Buznovi, ktorý je napriek hendikepu vynikajúcim reportážnym a portrétnym fotografom. Rodák z Oravy študuje v Ružomberku, je aj hovorcom celosvetových abilympiád, na abilympiáde v Japonsku získal štvrté miesto. Pošlite mu aspoň malý príspevok na 323230257/0900. Alebo presvedčíte niektorého z hokejistov NHL, aby prispeli zo svojej miliónovej odmeny za olympiády.

Vladimír Skalský

Stiahnutie z Kosova

Z Kosova odišli poslední slovenskí vojaci, ktorí pôsobili v operácii KFOR. O stiahnutí vojakov z misie už skôr rozhodla vláda a parlament. Rozhodnutie odôvodnili zmenou štruktúry a postupným znižovaním počtov jednotiek KFOR s dôrazom na podporu a výcvik kosovských bezpečnostných síl. Slovensko zároveň posilňuje svoj vojenský kontingent v Afganistane. Slovenskí vojaci boli v kosovskej misii NATO od roku 1999, keď Bratislava nasadila 40 ženistov. Postupne sa počet príslušníkov ozbrojených síl zvýšil až na 140 vojakov. Možnosti pôsobenia vojakov v Kosove boli podľa skorších vyhlásení ministerstiev obrany a zahraničných vecí značne limitované, keďže vojenská operácia KFOR sa po novom zameriava na výstavbu kosovských bezpečnostných síl. Bratislava však jednostranné vyhlásenie nezávislosti Kosova neuznala a teda slovenskí vojaci sa do tejto úlohy nezapojili.

Slovensko bude mať po stiahnutí vojakov z Kosova zastúpenie na Balkáne ešte v misii Althea v Bosne a v civilnej operácii Eulex v Kosove. Na vojenských operáciách v cudzine podľa štatistik ministerstva obrany pôsobí v súčasnosti niekoľko stoviek vojakov. Medzi priority Slovenska patrí v súčasnosti misia ISAF v Afganistane.

Slovenskí žiaci v priemere

Slovenskí žiaci sú v matematických zručnostiach porovnateľní so svojimi rovesníkmi z iných krajín. Naopak, v čitateľskej a v prírodovednej gramotnosti zaostávajú. Vyplýva to z výsledkov medzinárodnej porovnávacej štúdie OECD PISA 2009, ktoré zverejnilo ministerstvo školstva. Hlavnou sledovanou oblasťou štvrtého cyklu PISA 2009 bola čitateľská gramotnosť. V rebríčkoch umiestnenia zostalo Slovensko približne na rovnakej pozícii, na 25. až 29. mieste spomedzi 34 krajín OECD. Spomedzi všetkých 65 zúčastnených krajín SR patrí 32. až 37. priečka. V matematickej gramotnosti získali slovenskí žiaci priemerné skóre 497 bodov, čím sa Slovensko dostalo do priemeru OECD (496). „Je to pozitívny posun oproti roku 2006, keď sa umiestnilo tesne pod priemerom OECD,“ uviedlo ministerstvo. Výkon žiakov na národnej úrovni sa štatisticky významne nezmenil. V rebríčkoch umiestnenia zostala SR medzi ostatnými krajinami OECD na približne rovnakej pozícii, pričom si mierne polepšila. Slovensko sa umiestnilo na 13. až 22. mieste spomedzi krajín OECD a na 19. až 28. mieste zo všetkých zúčastnených krajín. V prírodovednej gramotnosti získali slovenskí žiaci priemerné skóre 490 bodov, čím sa umiestnili pod priemerom OECD (501).

Nový šéf Matice

Matica Slovenská má po dvadsiatich rokoch nového predsedu. Doterajší predseda Matice slovenskej Jozef Markuš utrpel veľkú porážku od vlastných. Po škandáloch a hrozbe straty národného pokladu mu vo voľbe predsedu dala hlas len takmer štvrtina delegátov. Predsedom Matice slovenskej sa stal bývalý viceguvernér Národnej banky Slovenska Marián Tkáč, ktorý už pred voľbou obvinil Markuša, že skoncentroval rozhodovanie o financiách výhradne do svojich rúk. Matica vložila milióny do problémového podielového družstva Slovenské investície. Markuš tvrdí, že peniaze z podielového družstva a vklady jednotlivcov nie sú ešte stratené. Tkáč tvrdí, že Matica je v totálnom úpadku a ubúda jej členov. Členstvo ponúkne predstaviteľom rozhodujúcich politických strán, akademickým funkcionárom, primátorom a starostom. Tkáč má za sebou obvinenia z plagiátorstva pri písaní skript, po zverejnení dôkazov sa dohodol s autormi a zaslal im časť honoráru. Spisy ÚPN ho zasa uvádzajú ako agenta ŠtB. Tkáč tvrdí, že s ŠtB nespolupracoval.

... rozum zostáva stát'

Zo zimného zápisníka Ďurka Pražiaka

Pivo bezo zmeny, sudcovia bez dôstojnosti, nenažraná medvedica v meste, úplatní judáši v parlamente, tunel pod Tureckým vrchom, Rómovia na radniciach, arktická zima v uliciach, útoční žraloci v akvaparku Tatalandia a voľba generálneho prokurátora ako venezuelská telenovela. Tak a ešte všelijako inak vyzeralo Slovensko pred sviatkami pokoja alebo, ak chcete, „Božimi Vianocami“, aké na svojich bilbordoch zaželel voličom boss najšlovenskejšej zo slovenských strán Slota. V Slovenskom Ríme - rozumej: v Trnave - sa pred zimným slnovratom chvályhodne rozhodli opraviť staré snečné hodiny. Zato v Nitre, ktorej sa hovorí tiež Slovenská Mezopotámia, ukradol zlodej jednej kresťanke z pivnice vianočný stromček dokonca aj s ozdobami. Konštantín s Metodom sa obrátili v hrobe a arktické mrazy, ktoré hneď nato uderili na Slovensko, prekonalí tridsaťročné maximum.

Boj s medvedicou nebol jednoduchý, písali slovenské noviny o príbehu zvera, ktorý sa namiesto pokojného zimného spánku potuloval po Martine a nakoniec musel byť pre svoju nenažranosť zastrelený. Jednoduchý nie je ani boj so slovenskými sudcami. Takmer polovica z nich žaluje štát - ministerstvo, súdy, parlament - za to, že nerovnakým odmeňovaním (chceli by mať toľko, čo kolegovia zo Špeciálneho súdu) bola prenikavo znížená ich dôstojnosť. A žiadajú bolestné a odškodné. Nevie sa ešte celkom presne koľko, lebo na ministerstve vnútra majú v papieroch - ako to len povedať slušne - chaos, niektoré spisy tam nemôžu dohľadať, v iných chýbajú listiny...

Predbežne sa požadovaná suma za ranenú sudcovskú dôstojnosť odhaduje na dve miliardy korún. V novinových komentároch k tomu nechýbali ani také škaredé slová ako „perverzné“.

No a boje v parlamente! Napríklad o pivo. Vyššia daň neprešla, pivo na Slovensku nezdražie. Štyria koalíční poslanci, ktorí hlasovali proti dohode, si možno spomenuli na starú českú poveru, že vláda, ktorá zdraží pivo, padne. Zradcovia, podrazáci, judáši, korupčníci - kričalo sa na nich potom v koalíčných kuloároch. Nemajú to ľahké, poslanci. „Po parlamente sa pohybujú rôzni ľudia s rôznymi ponukami,“ prezradil jeden z nich, tie tlaky sú strašné, nečudo, že niekedy niekomu pri hlasovaní „ujde ruka“. A sú problémy aj s generálnym prokurátorom. Rád zamestnáva na prokuratúre rôzne dcéry. Napríklad dcéru bývalého ministra, dcéru sponzora HZDS, dcéru predsedníčky Ústavného súdu... Premiérke Radičovej sa to bridí, a tak chce iného prokurátora. Ináč vraj odstúpi. Lenže i poslanci z jej strany majú dcéry právničky, a tak aj po štyroch pokusoch zvoliť nového zostáva v kresle stále ten starý.

Po komunálnych voľbách zostali pravici „len slzy pre plač“, ako sa v pohnutí vyjadril jeden jej funkcionár. Zato Rómov je na radniciach viac, aj ako starostov. Splnomocnenec vlády pre rómske komunity je nadšený. Radosť mu kalia hlasy skeptikov, ktorí tvrdia, že väčšinou sa do miestnych rád dostali práve tí rómski bossovia, ktorí si mohli kúpiť hlasy - napríklad aj odpustením úrokov z úžery, ktorú prevádzkujú medzi svojimi. Ach jaj. A že čo tí útoční žraloci v akvaparku a tunel pod Tureckým vrchom? Prepáčte, musím ísť zdobit' stromček.

Žena česko-slovenských vzt'ahov

Mgr. Daniela Hebnarová (1957) je čitateľom Slovenských dotykov známa najmä ako predsedníčka Spoločnosti priateľov Slovenska v Kroměříži, kolektívneho člena Slovensko-českého klubu. A ako organizátorka Dní slovenskej kultúry v Kroměříži aj slávnych Česko-slovenských silvestrov na Javorine. Absolventka teórie a dejín dramatických umení na Filozofickej fakulte Univerzity Palackého v Olomouci bola však aj zástupkyňou riaditeľky Knížnice Kroměřížska, neskôr riaditeľkou Domu kultúry v Kroměříži, významnou odborníčkou na granty EÚ a fundraising, pôsobiacou aj v príslušnom výbore zastupiteľstva Zlínskeho kraja. No a dnes, štvrt' storočia po prísťahovaní sa do Kroměříža, sa táto krehká, no rozhodná žena stala za ODS starostkou tohto starobylého mesta. Aké sú jej plány?

Poznáme sa dlhé roky zo spolupráce pri organizovaní Dní slovenskej kultúry v Kroměříži a z vašej práce v Spoločnosti priateľov Slovenska. Aké sú vaše spomienky na túto činnosť a čo by ste z aktivít Spoločnosti priateľov Slovenska vyzdvihli?

Vzpomínky jsou určitě krásné. Byla to hodně hektická doba rozdelení republiky a všeho, co se s tímto aktem spojilo. Ať už v pozitivním či negativním smyslu slova. Pro mne byly nejpřínosnější a nejnesnáze zapomenutelné česko-slovenské Silvestry na pomezí, setkávání na česko-slovenských akcích, propagace slovenské literatury, organizace seminářů, výstav, doteky a prolínání se kultury, vzdělávacích i ekologických aktivit.

Na čo sa môžu tešiť z vašej strany Dni slovenskej kultúry, aké máte ďalšie

plány v oblasti česko-slovenskej kultúrnej spolupráce, napríklad aj s partnerským mestom Nitra? Ako sa na tom môže podieľať Slovensko-český klub?

Dny slovenské kultúry jsou součástí každých společných aktivit v rámci partnerských vztahů měst Kroměříž a Nitra. Slovenská kultura v našem městě nepotřebuje svoje úzce vytyčené dny, protože se stala součástí jeho života ve dnech všedních i svátečních. Dny slovenské kultúry tedy probíhají kontinuálně. Samozřejmě, že uvítáme další aktivity Slovensko-českého klubu, které nám naše záměry nejenom obohatí, ale pro které jsme schopni a ochotni vytvořit patřičné podmínky. Já na to dám důraz už z titulu mé stávající funkce.

Aké sú vaše ďalšie, hlavné zámery na poste starostky? Čo také krásne mesto najviac trápí?

Město Kroměříž se potýká v dnešní tolik komplikované době s množstvím problémů, které korespondují se současnou ekonomickou krizí. Trápí nás dluhové zatížení, nedostatek prostředků na investiční akce, vysoká míra nezaměstnanosti... Ale také jsme na mnohé naše společné úspěchy oprávněně hrdí. Z toho všeho chci a musím vycházet pro další čtyři roky práce na kroměřížské radnici.

Přišli ste z oblasti kultúry, vzdelaním divadelnej, prácou knižnej i inej, ako vidíte úlohu kultúry v našej spoločnosti?

Kultura má v každé společnosti nezaměnitelnou a neocenitelnou úlohu. A každá společnost má povinnost rozvíjet, bránit a chránit svoji kulturu, protože s jejím zánikem by hrozil i zánik společnosti samotné.

Vladimír Skalský

Televízna predpremiéra nových priestorov

KONFERENČNÁ MIESTNOSŤ SA MÔŽE AJ NA DIVADELNÚ SÁLU

V poslednej dekáde novembra sa uskutočnilo podujatie, ktoré asi - a dúfajme - predznamená mnohé z ďalšej budúcnosti Slovensko-českého klubu i ČeskoSlovenskej scény. Hoci zatiaľ neoficiálne, otvorili tieto inštitúcie svoje nové priestory: Slovensko-český ART klub na ulici so sympatickým názvom V závětří. Leží v Prahe 7, hneď pri metre Nádraží Holešovice a klub je umiestnený na prízemí budovy s číslom 4. Jadrom klubu je kaviareň či

vináreň s barom, kde sa okrem plánovaných degustačných a kulinárskych zážitkov pri slovenských vínach, tradičnej borovičke či gaštanovom pyré dajú usporadúvať menšie koncerty, literárne akcie, knižné krsty či besedy. Cez foyer sa dá prejsť do o čosi väčšej miestnosti, variabilne upravenej ako zasadačka alebo malá divadelná sála, ešte z nej sa prechádza do vonkajšieho - v blízkej budúcnosti zastrešeného - átria. Návštevníci sa môžu tešiť na

divadlá malých foriem, ale aj výstavy. No a pocho-pitelne, ku klubu patrí popri ostatnom zázemí aj veľký sklad, vinotéka a súčasne akési potrebné administratívne zázemie. Prvý prezentačný či diskusný večer, na ktorom sa zúčastnili osobnosti, vytvárajúce česko-slovenskú či slovensko-českú kultúrnu komunitu v Prahe, dal vzniknúť aj dokumentu Českej televízie.

Vladimír Skalský

LUCIA ŠACHLOVÁ A RICHARD TRŠŇAN

SNIMKY: FRANTIŠEK PETRÁK

RODINNÉ ŠACHY MARTY VERÉBOVEJ

EMIL CHAROUS A VLADIMÍR SKALSKÝ

BUDÚCA SLOVENSKÁ VINOTÉKA

JIŘÍ Klapka a VLADIMÍR SKALSKÝ

RUDOLF TOMAŠOVIČ BAVIL SPOLOČNOSŤ

V krištáľovej sále Ruského strediska vedy a kultúry v šiestom pražskom obvode usporiadalo začiatkom decembra Svetové združenie Slovákov v zahraničí, Slovensko-český klub a Česko-ruská spoločnosť slávnostný večer venovaný stému výročiu úmrtia významného ruského spisovateľa a mysliteľa Leva Nikolajeviča Tolstého nazvaný Tolstoj slovenskými a českými očami.

Tolstoj slovenskými a českými očami

Nad'a Vokušová

Autor slávnych románov ako *Vojna a mier*, *Anna Kareninová*, *Kreuzerova sonáta* či *Vzkriesenie* bol nielen spisovateľom svetového formátu, ale aj významným filozofom, ktorého myšlienky ovplyvňovali ľudí na celom svete. Odmietal cárizmus, ale zároveň aj liberalizmus európskeho západu či priemyselný pokrok. Západnú spoločnosť považoval za neľudskú a krutú. Neskôr sa snažil opustiť kruhy, v ktorých žil a zaradil sa medzi mužikov - nielen štýlom obliekania sa, ale aj fyzickou prácou. Jeho krédom bolo neprotivíť sa zlu násilím a zdôrazňoval potrebu mravnej výchovy v umení. Žiaci Tolstého jeho učenie nazvali tolstoizmom a ten mal vplyv najmä v slovanských krajinách.

Večer venovaný práve tomuto vplyvu na českých a slovenských umelcov odštartovala romanca *Hviezdy na nebi* a zakončila pesnička *Sviet', sviet' moja hviezda*. Tieto i ďalšie piesne zaspievala česká mezzosopranistka Táňa Janošová v sprievode klaviristky Natalie Shonert. Zazneli i mnohé ďalšie skladby, ktoré sa hrávali v dome Tolstojovcov. Prítomných pozdravil

predseda Svetového združenia Slovákov vo svete a moderovania programu sa bravúrne ujal predseda Česko-ruskej spoločnosti a Československej scény Jiří Klapka. V úvode zaspomínal na výstavu v Jazdiarni Pražského hradu v roku 1968 pod názvom *Hviezda svetovej literatúry*, ktorej dominovala päťmetrová socha L. N. Tolstého od akademického sochára Vjačeslava Irmanova. Jirka veľmi podrobne vo svojom referáte spracoval súhrn českých prekladov Tolstého diel, ako aj ich odraz v českej hudbe, divadle, vo filme a vo výtvarnom umení. Namiesto herca Bořivoja Navrátila, ktorý mal zaspomínať na nakrúcanie československo-ruského filmu *Lev Tolstoj*, v ktorom hral slovenského lekára Dušana Makovického, ale choroba mu nedovolila zúčastniť sa na večere, prečítala režisérka Lída Engelová úryvok z Tolstého poviedky *Príbeh koňa* a ruská herečka pôsobiaca v Prahe Lilian Malkina rozprávala svojím charakteristickým podaním o nakrúcaní filmu *Vzkriesenie* v réžii bratov Tavianovcov, v ktorom hrala, ako aj na svoju rolu *Osudu* v súčasnej inscenácii Anny Kareninovej v divadle ABC.

Autorka tohto článku informovala návštevníkov

večera o dvoch najznámejších Slovákoch v okruhu Tolstého, lekárov Alberta Škarvana a najmä podrobnejšie o Dušanovi Makovickom, ktorý žil u Tolstojovcov ako ich osobný lekár šesť rokov. Keď sa Tolstoj rozhodol odísť od rodiny a všetkého sa vzdať, žiadal si mať pri sebe jediného človeka, a tým bol práve Dušan Makovický. Ich cesta však skončila tragicky. Tolstoj dostal cestou zápal pľúc a umrel na železničnej stanici Astapovo. Po niekoľkých rokoch si vzal život i jeho osobný lekár. Príbeh Makovického je veľmi pohnutý, rovnako ako osudy takmer všetkých tolstojových žiakov a prívržencov. Treba ešte podotknúť, že Tolstého v Jasnej Polane navštívili aj T. G. Masaryk, K. Kramář, Z. Nejedlý, K. Veleminský a iné osobnosti našich dejín.

Slávnostný večer však mal ešte jednu dohru, ktorá jeho organizátorov mimoriadne potešila. Mnoho jej účastníkov sa na nich po skončení obrátilo s predstaviatím, že si určite niečo od Tolstého prečítajú a dokonca aj *Vojnu a mier*, čo už roky odkladali...

LILIAN MALKINA

NATÁLIA SHONERT

NAĎA VOKUŠOVÁ

TÁŇA JANOŠOVÁ

LÍDA ENGELOVÁ

JIŘÍ KLAPKA

Slovensko-slovenská konferencia

Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí sa konala 29. 11. - 1. 12. 2010 v Kongresovom centre City Hotela Bratislava za účasti 92 zástupcov krajských komunit z 22 krajín, ale aj mnohých predstaviteľov Slovenskej republiky a odborníkov. Konferenciu otvorila predsedníčka vlády Iveta Radičová za prítomnosti podpredsedu Národnej rady SR Pavla Hrušovského, ministra kultúry Daniela Krajcera, podpredsedu Zahraničného výboru NR SR Juraja Drobu, vedúceho Úradu vlády Viktora Nižňanského, poslancov, vysokých predstaviteľov cirkví a ďalších oficialít. Účastníkov prijal aj prezident Ivan Gašparovič s manželkou, na konferencii sa zúčastnili aj 1. podpredseda vlády a minister dopravy Ján Figel' a podpredseda vlády Rudolf Chmel. Nechýbali pochopiteľne ani predstavitelia Svetového združenia Slovákov v zahraničí či politickí slovenskí reprezentanti zo sveta - Zdenka Čuhnil, poslankyňa Chorvátskeho parlamentu zastupujúca slovenskú a českú menšinu, Adrián Miroslav Merka, poslanec Rumunského parlamentu a predseda Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku či Anna Tomanová-Makanová, predsedníčka Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku a podpredsedníčka vlády autonómnej oblasti Vojvodiny. Témami boli tentoraz formy efektívnej, konštruktívnej a obojstranne prospešnej komunikácie a spolupráce medzi SR a krajskými spolkami a priority grantového systému, účastníci sa však venovali aj ďalším otázkam. O tom viac v úvodníku na strane 1...

Vladimír Skalský

SNÍMKY: PIERRE MEIER

Spravodajstvo, pre zmenu trochu inak

Hovorí sa, že novinári sa hlavne zaoberajú negatívnymi udalosťami. Dobré správy sa vyskytujú skôr mimoriadne. Zväčša to tak zrejme aj je. O to viac ma ako žurnalistu teší, že dnes môžem informovať o čomsi ľudsky pozitívnom. Uspokojenie je o to väčšie, že sa spolu s kolegami, čo robia tento časopis, zaoberám aj vzt'ahmi k bývalým československým občanom nemeckej národnosti a väčšín s menšinami vôbec, no a v neposlednom rade aj preto, že som sa narodil ako žid a „vd'aka tomu“ mám za sebou skúsenosť „Slovenského štátu“ a koncentráku za druhej svetovej vojny.

Egon T. Lánský

Ale k veci: v auguste v SRN aj bývalí českí Nemci pripomenuli, že pred šesťdesiatimi rokmi podpísali a zverejnili takzvanú „Chartu vyhnancov“, v ktorej okrem iného vyhlasujú, že sa vzdávajú práva na pomstu za

prikoria, utrpené nielen v Československu. Diskusia v nemeckých médiách sa pri tej príležitosti zaoberala aj otázkou, nakoľko mali „vyhnanci“ vôbec na nejakú pomstu právo. Inak sa široká verejnosť o celú diskusiu príliš nezaujímal.

Začiatkom novembra sa však v Nemecku odohrala udalosť, ktorej význam podčiarkli politici, médiá i široká verejnosť po celom západnom svete. (Ja som väčšinu prevzal od svojich dávnych kolegov z britského rozhlasu.) V Berlíne vysvätili Alinu Treiger, prvú povojnovú rabinku. Ide v nejednom smere o mimoriadnu udalosť. Predchodkyňou pani Aliny v Nemecku bola iba jediná žena - Regina Jonas, vysvätená v roku 1935. Tá vtedy, ako žena, smela iba učiť judaistiku, bohoslužby viesť nemohla, taká bola doba. Ako židovku ju v roku 1942 odviekli do Terezína (tam som neskôr skončil aj ja). Pani Regina však bola zavraždená v Osvienčimi koncom roku 1944, keď ja som do Terezína ako desaťročný prišiel.

K vysväteniu Aliny Treiger patrí aj to, že sa do Nemecka prisťahovala z Ukrajiny. Pomsty sa vzdávať nemusela, nijakú si so sebou nepriviezla. Naopak, pripúšťa, napríklad spolu s rektorom liberálneho judaistického seminára rabínom Walterom Hommulkom, že Nemecko je dnes voči židom priateľské. Toho dôkazom je, že tam po rozpade Sovietskeho zväzu odtiaľ prišlo a usadilo sa okolo 200 000 židov. Pred vojnou bolo v Nemecku 600 000 židov. Z nich vojnu prežila iba hŕstka, po vojne pribudlo pár, zväčša ortodoxných, židov najmä z východnej Európy. Alina Treiger s rabínom Hommulkom súhlasí, že Nemecko na svoju (nedávnu) minulosť nezabúda a hovorí, že tu pociťuje menej antisemitizmu než na Ukrajine, že nemecké úrady sú voči prejavom antisemitizmu citlivejšie než ukrajinské.

K veci patrí, že takmer súčasne s vysvätením libe-

rálnej Aliny Treiger boli vysvätení traja reformovaní rabíni, absolventi novej drážďanskej školy, pomenovanej po Abrahámovi Geigerovi, modernistickom nemeckom rabínovi z 19. storočia, ktorý už vtedy usiloval o spojenie rôznych smerov židovského vierovyznania, ktoré sa navzájom príliš neznášali (a animozita do istej miery podnes trvá). Aj pri tejto bohoslužbe účinkoval ženský faktor - viedla ju britská reformovaná rabínka Julie Neuberger. Jej rodičia utiekli z nacistického Nemecka do Veľkej Británie a ona sa podnes označuje za nemeckú židovku, hoci nie je.

Ostáva mi azda ešte vysvetliť, že rovnako ako v kresťanstve, aj v judaizme existujú rôzne vierovyznania a odchýlky medzi nimi. Okrem niekoľkých ortodoxných skupín existuje prinajmenšom judaizmus konzervatívny, reformovaný a liberálny, pričom nie je, aspoň medzi niektorými z týchto smerov, zhoda o tom, ktorí sú liberálnejší než tí druhí a rozdielne názory sú aj medzi USA a Európou. V podstate sa ale dá povedať, že podľa väčšiny amerických židov je v judaizme konzervatívizmus liberálnejší než liberalizmus a že reformný judaizmus zväčša inklinuje ku konzervatívnemu. Ide, pravda, o otázky viery a bohoslužobných praktík. Dnes si však náboženské obce o praktikách zväčša rozhodujú samé. Napríklad spoločné, či oddelené miesta pre mužov a ženy, spev a hra na organoch pri bohoslužbách, používanie výhradne hebrejštiny alebo aj miestneho jazyka. Už ten zmieneny Abraham Geiger podporoval odklon od väčšiny dogiem a náboženstvo založené na viere a „zdravom rozume“, vrátane vzdania sa doktríny o židoch ako vyvolenom národe.

Dokazuje to aj hrdinka tejto informácie Alina Geiger, ktorá sama hovorí, že hoci pochádza zo židovskej rodiny, čo si v Sovietskom zväze nebolo možné nevedomiť, nebola nábožensky vychovaná. O svojom novom povolani rabínky v Oldenburgu na severozápade Nemecka hovorí: „Ja som si toto povolanie nevybrala, ono si vybralo mňa. Ale - ved' som ešte nič nedokázala.“

Čosi predsa len dokázala. Ako mladá žena sa v Nemecku vyučila povolaniu, ktoré ženám nebývalo prirodzene určené a tak pomáha vrátiť dejiny do azda prirodzeného toku. Je symbolom, že zmierenie, tolerancia a súžitie s menšinami nie sú nemožné, pomáha vracat' Nemecku židov a židom Nemecko.

Redaktor Vladimír Reis o Ľudovítu Štúrovi

Když v polovině let padesátých připravoval v redakci Odeonu (tehdejšího Státního nakladatelství krásné literatury, hudby a umění) Vladimír Reis první svazek edice Slovenská literatura, měl už určité poznatky o Štúrově literární tvorbě, o níž dovedl s porozuměním promluvit k českému čtenáři. Svědčí o tom jeho článek Edice Slovenská knihovna, uveřejněný na počátku roku 1956 v ilustrovaném bulletinu, který vydávalo Státní nakladatelství. V tomto svém informativním článku Reis vyjádřil a zdůraznil, v čem vidí velikost Ľudovíta Štúra. Za Reisovým textem, který zaplnil třetí stránku bulletinu, byla připojena vysvětlivka: „V edici překladů slovenské literatury ‚Slovenská knihovna‘ vychází svazek, věnovaný dílu slovenského buditele Ľudovíta Štúra. Kniha, nazvaná ‚K přátelům, k bratrům‘, obsahuje výbor jeho statí, projevů a korespondence. Dalším svazkem je historický román spisovatele Jégé ‚Adam Šangala‘, který přeložil F. Heřmánský.“

Článek začíná citátem: „Co se týká Čechů..., řekli jsme hned na počátku našeho vystoupení se slovenštinou, že nemyslíme na přetržení starých bratrských svazků s nimi, ale že budeme číst jejich literaturu, rozšiřovat ji mezi námi, a tak i nadále budeme mít nepřetržitě účast na jejich životě. Řekli jsme k tomu a napřed slibili, že když se u nás naši národní řeči zvelebí duchovní život, bude se stále víc a více vzáhat a rozhojňovat naše účast v jejich literatuře...“ Tato slova Ľudovíta Štúra, tak podivuhodná svým kulturně politickým realismem ještě dnes, po stu letech, jsou pro nás nejen proroctvím, ale i burcující výzvou. - Štúr, veliký syn slovenského národa, je vysloven v době, kdy se jenom touhy a sny několika jednotlivců dotýkaly pozdější skutečnosti, totiž společného státu Čechů a Slováků.“

„Prvním svazkem Slovenské knihovny, který se objevuje na trhu v těchto dnech, je výbor z beletristických děl a publicistických statí a projevů Ľudovíta Štúra, jehož slova jsme vzpomněli na počátku. Národní umělec Max Švabinský vytvořil pro tuto knihu frontispice, jako původní litografii, a přebal: je to s podivuhodnou uměleckou citlivostí podaný Štúrovův portrét. - Sám svazek je pak portrétem Štúrových myšlenek a činů. Poznáme tu Štúra, jehož zápalné projevy na uherském sněmu a na slovenském sjezdu v Praze nám jej představují jako jednoho z nejradikálnějších a nejpokrokovějších politiků roku 1848 a dokumentují některé podrobnosti naší historie, u nás málo známé. Štúr politik, básník, organizátor a učitel vytvořil svým dílem jeden z úhelných kamenů slovenské národní existence. Byl u nás často kaceřován a dodnes je mnohde pokládán za rozkolníka a nepřítele Čechů za to, že stanovil a uvedl v život novou spisovnou slovenštinu. Výbor, nazvaný ‚K přátelům, k bratrům‘, ukazuje pohnutky, jež ho vedly k ustavení jazykové odluky. Ze statí, které jsou vybrány, je zároveň patrné, že Štúrovým jediným cílem bylo vzkříšení porobeného lidu a snaha o to, aby slabými silami jednotlivce formuloval a podepřel revoluční vzepětí svého národa. - Svou ideologickou, novinářskou i básnickou tvorbou se Štúr přimyká k nové epoše národního hnutí, k slovenskému obrození, a jeho dílo se tak stává základem, na němž stavějí příští generace. Tímto výborem uctí Slovenská knihovna sté výročí jeho smrti. - Druhým svazkem Knihovny bude historický román spisovatele Jégého... „První dva svazky tedy ukazují směr, jež si výtčala Slovenská knihovna. Prorocká slova Štúrova: ‚... bude se stále víc a více vzáhat a rozhojňovat naše účast v jejich literatuře...‘ jsou nám pobídkou. To je i jeden z důvodů, proč začínáme výborem z díla tohoto ‚rozkolníka‘, uzavírajíce Slovenskou knihovnou symbolicky článek řetězu, jež on zdánlivě rozdvíjel: slovenskou literaturu, bohatší a krásnější, spojujeme s literaturou českou - překlady.“ - Tímto příslibem Reisův článek programově končí.

Zdenka Sojková

Blúdivý nerv

Uprostred novembra pokrstili predstavitelia a priaznivci Slovensko-českého klubu svoju najnovšiu knihu. Je ňou český preklad básnickej skladby slovenského spisovateľa Juraja Kuniaka Nervus vagus (Blúdivý nerv). Veľmi živé prebásnenie do češtiny sa podarilo spisovateľovi, básnikovi, prekladateľovi a predsedovi českého Pen klubu Jiřímu Dědečkovi. Pôvabnými ilustráciami obohatil útlu, ale výpravnú knihu výtvarník Ján Kudlička. Doslov k nej napísal bývalý pedagóg Juraja Kuniaka, s ktorým sa zoznámil počas vysokoškolského štúdia v Prahe, PhDr. Miroslav Kovářik. Netreba vari ani pripomínať, že ide o významného českého divadelníka, kultúrneho publicistu, redaktora, herca a moderátora, neúnavného propagátora modernej českej poézie a okrem iného od roku 1976 aj autora a moderátora klubového programu Zelené peří, ktorý pôvodne v Prahe a Brne pomáhal propagovať poéziu mladých začínajúcich autorov. Do tohto klubu často chodieval aj Juraj Kuniak. Preto bol vyložene potešený, že sa stal Mirek Kovářik „krstným otcom“ knihy Nervus vagus spolu s Jánom Kudličkom, ktorý s autorom pricestoval na pražský krst. Ten sa odohrával opäť vo vynovených priestoroch Malostranskej besedy, ktorá bola významným kultúrnym stánkom už za študentských čias autora. Úryvky z básne, ktorej dej je umiestnený práve do čias pražského štúdia, prečítal herec Richard Tršťan a francúzskymi šansónmi potešil ucho diváka Spiro Bonbel, ktorý občas vystupuje aj pod civilným pseudonymom Dušan Malota. A v takomto prípade už vari ani netreba dodávať, že atmosféra bola napriek chladnému počasiu hrejivá a priateľské diskusie sa ťahali ešte veľmi dlho po skončení samotného aktu krstu....

Nad'a Vokušová, Vladimír Skalský

ZPRAVA: JÁN KUDLIČKA, NAĎA VOKUŠOVÁ, JURAJ KUNIAK A MIREK KOVÁŘIK

VIAC O AUTOROVI KNIHY POROZPRÁVAL PREDSEDA SVETOVÉHO ZDRUŽENIA SLOVÁKOV V ZAHRAŇIČÍ VLADIMÍR SKALSKÝ

ÚRYVKY Z KNIHY PREČÍTAL RICHARD TRŠŤAN

Veniec tónov splieta sa nad srdcom Európy. Ako hudba cimbalu znie nad maďarskou pustou, tak tóny fujary rozozvučia štítý tatranské. Slovenské divadelné slovo sa nesie cez Dunaj na Dolnú zem. Umenie je slobodné. Umenie spája. Nepozná politické prekáračky. Nebúra mosty. Netrpí bulvárom. Slovenské umenie kľučí aj v cudzine. Pátra po koreňoch predkov, rozsieva hrdosť, volá po domove. Aj slovenské publikum, ktoré si našlo miesto mimo slovenskej hrudy, je akési otvorenejšie. Do kultúrneho stánku prichádza z radosťou a priaznivcov Tácie možno rátať na desiatky, ba i stovky.

Za siedmimi horami a siedmimi dolinami, v maďarskom meste Dorog, Jánošík zbija. Neľakajte sa! Jánošík je Slovák ako repa. Budme hrdí, že si túto našu osobnosť privlastňujú všetky okolité národy. Hriňovský Jááánošíík je však len jeden. Známa paródia Stanislava Štepku, zakladateľa Radošinského naivného divadla, sa ocitla aj v repertoári Hriňovského Divadla. Náš hrdina s valaškou sa vychytil na skusy do sveta. Prvý oficiálny zájazd Hriňovského Divadla v zahraničí zožal úspech. Prvýkrát uzrelo hriňovské publikum hru v januári 2006. Od toho okamihu sa jej nevedia nabažiť. Herci majú za sebou už vyše tridsať repríz. Na súťažnej prehliadke ochotníckych divadelných súborov 43. Palárikova Raková sa divadelníci umiestnili na treťom mieste. Za stvárnenie postavy Jánošíka si ďalšie ocenenie odniesol Anton Trebulá - Kečkár.

Divadelné predstavenie oslovilo i učiteľky z Maďarska, ktoré nie tak dávno navštívili Hriňovú. Priateľské vzťahy sa rozhodli utužiť a dotiahnuť Stredoslovákov

Monika Necpálová

k maďarským Slovákom. Príležitosť sa naskytla 28. novembra tohto roku. V roku 1995 vtedajšia maďarská vláda v deň schválenia Všeobecného vyhlásenia národných práv OSN vyhlásila 18. december za Deň menšín v Maďarsku. O podujatia preto v decembri nie je núdza. Komárňansko-Ostrihomska slovenská župná samospráva sa preto rozhodla pripraviť svojim Slovákom príjemné zimné popoludnie na slovenskú nótu už koncom novembra.

Aj keď prevažná väčšina prítomných sa narodila alebo dlhodobo žije v Maďarsku, porozumieť slovenskému divadlu nebol problém. V hlavnej úlohe Jánošíka sa predstavil Anton Trebulá-Kečkár. Ak vám v hlave vrta, odkiaľ si vzal prívlastok Kečkár, odpoveď nám dáva sám vedúci súboru, režisér hry a hlavný hrdina: „Kečkári boli ľudia, ktorí mali vlasy spletené do vrkocov, rovnako ako Jánošík.“ Všetkých bez rozdielu

pobavili i vtipné dialógy medzi Jánošíkom a Uhorčíkom. V postave Uhorčíka sa objavil talentovaný herec a cimbalista Peter Kamenský. Práve on má zásluhu na tom, že Hriňovské Divadlo pred dvoma rokmi chytilo tak povediac druhý dych. Dnes ako manažér divadla píše súčasnosť a budúcnosť divadelného súboru. História divadla siaha až do roku 1924. Odvtedy sa v ňom vystriedala celá plejáda hercov. V súčasnosti je umeleckou šéfkou súboru Zuzana Renčková. Divadlo pripravuje niekoľkokrát do mesiaca rôznorodé podujatia pre domácich divákov i návštevníkov z okolia. Dominantou je marcový festival Hriňovské Dni Divadla. Spolu s divadelníkmi zavítal z Hriňovej do Dorogu aj ženský spevácky súbor. Kultúrny dom ožil i vďaka slovenským gajdošom a fujaristom.

V Maďarsku sa stretávame s národnostnými župnými samosprávami. Ja samozrejmosťou, že Slováci tu majú obecné slovenské samosprávy. Podme pekne po poriadku. „Ak sa v desiatich obciach župy vytvorila obecné slovenské samosprávy, môže vzniknúť i župná slovenská samospráva. Mesto Dorog je súčasťou Komárňansko-Ostrihomskej slovenskej župnej samosprávy,“ vysvetľuje tunajšia predsedníčka Župnej slovenskej menšinovej samosprávy Mária Nagyová. Župné samosprávy podporuje štát. Komárňansko-Ostrihomska župa má družobné styky s Nitrianskym krajom.

Na Dolnej zemi Jááánošíík zbija

Mária Nagyová bola vyše 20 rokov starostkou v obci Čív neďaleko Dorogu. „Slováci sa na území obce usadili pred 310 rokmi. Dodnes sa v obci pestuje slovenčina. O slovenských koreňoch obyvateľov obce svedčia aj mnohé priezviská,“ približuje pani Nagyová. Narodila sa síce v Číve, ale považuje sa za Slovenku. „Babka Slovenka sa zoznámila s mojim dedom v Pešti. Spolu odišli do Čívu. Nuž a starý otec sa asimiloval medzi Slovákami.“ Aj takéto možno trochu prekvapivé historicky píše život.

V každej obci sa usilujú zachovávať tradície. Keď sa ich podarilo zachovávať vyše tri storočia, tak sa to musí dať aj dnes. Oveľa väčším tlakom podlieha slovenský jazyk. Tým, že sa nepoužíva bežne v rodinách, zachádza do úzadia. Vyučovanie na školách nepostačuje. Katarína Huberová Kisgyöriová je učiteľkou slovenčiny na druhom stupni na slovenskej základnej škole v obci Šarišáp. Slovenčine sa však žiaci venujú len štyri hodiny týždenne. Ostatné predmety sa vyučujú v maďarčine. Rodičia síce majú záujem o to, aby ich deti ovládali slovenčinu, z domu si ju však do školy deti neprinesú.

Plynule slovenčinu ovládajú už len starí rodičia. Deti sa so slovenčinou našťastie stretávajú aj prostredníctvom krúžkov v škôlkach. „Na základnej škole musíme slovenčinu vyučovať skoro ako cudzí jazyk. Prispôbujeme tomu aj didaktické metódy,“ vyznáva sa Katarína Huberová. Cez prestávky sa však žiaci rozprávajú po maďarsky. S predzvestou vianočných sviatkov sa deti v škole zoznamujú aj so slovenskou kultúrou a tradíciami. Katarína Huberová Kisgyöriová organizuje už 18 rokov týždenné jazykové tábory na Slovensku pre vyše 40 školákov. Výlety sa nesú mnohokrát v znamení vysokohorskej nádherly. Tento rok žiakov očarila Malá Fatra, spoznali i rodisko Jánošíka - Terchovú, navštívili Oravský hrad a zdolali Veľký Kriváň. Rovnako prítiažlivé sú pre nich i Jánošíkove diery či Lomničák. Odmenu za celoročné úsilie v tomto školskom roku bude pre žiakov výlet do Handlovej. Záujem u detí teda nie je až také ťažké vypestovať. Cestovanie je jedným z najprirôdzenejších spôsobov učenia sa. Nezabúda sa ani na dospelých zo Šarišápu. I pre nich sa organizujú na Slovensku niekoľkodňové podujatia. „Niektorí Slováci žijúci v Maďarsku sú hrdí na svoje slovenské korene, iní sa natolko asimilovali, že sa považujú za Maďarov,“ potvrdzuje učiteľka realitu. Jedno je však isté. Spoznávanie kultúry a krás Slovenska je jedinečnou príležitosťou ako budovať náklonnosť ku krajine pod Kriváňom.

Československá vzájomnosť je aj desaťročie po tom, čo si obe krajiny povedali v spoločnom štáte „zbohom“ jasne badateľná nielen v podobnosti pováh a kultúry oboch národov, ale aj pozostatkoch starých úzko zviazaných štruktúr spoločnosti. Spolupráca sa zachovala v mnohých oblastiach bežného i odborného života. Príkladom by mohli byť napríklad aj návštevy slovenských či českých zoológických záhrad. V nich je nutnosť spolupráce nielen susediacich národov zreteľnejšia než v mnohých iných sférach. Pri návšteve pražskej zoológickej záhrady sme sa pokúsili pátrať po stopách medzinárodnej spolupráce smerujúcej do krajiny pod Tatrami a naopak.

Rozcestované zvieratá

Tomáš Lemešani

Pražská zoológická záhrada spolupracuje s mnohými európskymi krajinami. V rámci európskeho chovného programu komunikujú s rovnakými inštitúciami v rámci celého starého kontinentu. „Navzájom si vymieňame skúsenosti a hovoríme o tom, ktoré zvieratá by sa hodili im a naopak, aké by sa zišli nám,“ hovorí tlačová hovorkyňa Zoo Praha Jana Ptačinská Jiráťová. Najintenzívnejšia spolupráca funguje medzi Prahou a Nemeckom, či Holandskom.

Na Slovensku sú spojení s bratislavskou, bojnickou a košickou zoo. „Predtým, ako zvieru niekam darujeme, náš špecialista overí, či sú podmienky chovu v cieľovej zoológickej záhrade vyhovujúce danému druhu.“ Nejde teda len o to zvieru niekam vyslať, ale je potrebné vytvoriť mu aj dobré podmienky. „Keď sme do bratislavskej zoo poslali našu dvojicu orangutanov, okrem niekoľkonásobnej inšpekcie s nimi po prevoze strávila týždeň naša ošetrovatelka...“

V Bratislave našla tento rok svoj nový domov aj samica ťavy, ktorá dostala sťahovanie ako dar k narodeninám, do Bojníc zas putovala pražská antilopa vraná. Slovensko-české vzťahy sú už desaťročia najpevnejšie v oblasti chovu koní. Slovenské a české zoológické záhrady majú dodnes spoločné chovy, z ktorých si podľa dohodnutých podielov rozdeľujú na základe potreby narodené mláďatá. V pražskej zoo tvoria členovia týchto chovov základ konských expozícií rovnako ako je to aj na Slovensku. Pražskou hviezdou napríklad bola dlho Slovenka - kobyľa Koňa Przewalského. „Bratislavské kobyly zakladali aj slávne chovy na Ukrajine, kde bol po vojne kvôli ruskému vyčistiť nedostatok koní,“ hovorí skúsený pracovník Zoo Praha Evžen Kůs. V pražskej zoo je zaujímavým obyvateľom slovenského pôvodu aj Kozorožec Kaukazský.

Výrazná spolupráca medzi Českom a Slovenskom funguje oboma smermi nielen v chove koní, ale aj pri výmene vtáctva. Tento „sortiment“ sa vymieňa hádam najčastejšie. „Odborne to nazývame deponovanie. Zvieru síce partnerskej zoo darujeme, ale ostáva našim majetkom. Nie preto, že by sme sa o náš majetok báli, ale preto, že nám darovanie a prijímanie darov v podobe kusov zvierat nepovoľuje platná legislatíva,“ vysvetľuje Evžen Kůs. V praxi to však samozrejme nevyzerá ako na trhu. Mnoho závisí od prebytkov, či úbytkov zvierat v chovoch, či ich rozmnožovacích cyklov. Rovnaký model funguje do-

konca aj medzi zoo a súkromnými chovateľmi. Pokiaľ chovateľ spĺňa podmienky a ide o pre obe strany výhodnú výmenu, neexistujú žiadne zábrany. Takáto spolupráca funguje napríklad s cirkusmi. Pražská zoo je však naklonená skôr k výmenám s uznávanými odborníkmi a dlhodobými spolupracovníkmi.

Vďaka takýmto spoluprácam sa posilňujú vzťahy aj medzi odbornou verejnosťou jednotlivých krajín. Zvieratá sa za často zahrajú na cestovateľov. „Príkladom môžu byť naše austrálske gorily. Narodili sa v Holandsku, vyrastali v Austrálii a odtiaľ sa vracali späť k nám do Európy,“ uzavrel Evžen Kůs.

SOCHA MASARYKA V BRATISLAVE

Staromestská samospráva dotvorila Pamätník československej štátnosti na Vajanského nábreží sochou prvého československého prezidenta Tomáša G. Masaryka. Pamätník bol odhalený 28. októbra 2010 večer pri príležitosti výročia vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov v roku 1918.

Po tom, ako Pamätník československej štátnosti medzi Fajnorovým a Vajanského nábrežím prišiel o sochu leva, premiestnenú pred novú budovu SND, kde je súčasťou Pamätníka M. R. Štefánika, na novom pylóne pred Slovenským národným múzeom stojí Masarykova socha. Skladali sa na ňu Bratislavčania - 115 ľudí prispelo necelými 48 000 eurami

Peniaze nešli a nejdú iba na pokrytie nákladov na výrobu sochy, ale aj na búranie starého pylónu, na kamenárske práce či celkovú úpravu nového pamätníka. Odliatie samotnej sochy stálo 17 160 €. Pod sochou pribudol odliatok podpisu prvého československého prezidenta, ktorý mestu daroval Jaroslav Matějčíček, autor kópie sochy T. G. Masaryka.

Osadenie novej sochy na Vajanského nábreží vyplynulo zo staromestských miestnych poslancov. Tí súhlasili, aby leva na pamätníku, odhalenom v roku 1988, pri príležitosti osláv 70. výročia vzniku Československej republiky, nahradila socha československého prezidenta. Originál sochy T. G. Masaryka od Ladislava Šalouna objavil v depozite Mestského múzea Bratislavy poslanec Štefan Holčík. Pôvodne bola v hale Zemskej banky, neskôr skončila v kotolni a potom v depozite múzea. V lete na mieste pred múzeom odstránili mohutný betónový pylón a vybudovali subtilnejší, na ktorý osadili samotnú sochu. Pamätník potom vráti do správy hlavného mesta a mestského investora pamiatkovej obnovy Paming. (rob)

V minulom čísle Slovenských dotykov sme uverejnili rozhovor s PharmDr. Hanou Porubskou, riaditeľkou domu pre seniorov s vysokou kvalitou služieb, ktorý nesie poetický názov Dřevčický park. Tak, ako sme vám v závere rozhovoru sľúbili, uverejňujeme v dvanástom čísle časopisu fotoreportáž z tohto zaujímavého a komfortného miesta v Dřevčiciach, ktoré ležia tri kilometre za Prahou. V prípade vášho záujmu o služby Dřevčického parku kontaktujte redakciu Slovenských dotykov a získate mimoriadne výhody.

(nv)

Dřevčický Park

resort ★ ★ ★ ★

Koľkokrát už inšpirovala francúzska šansoniérka Edith Piaf umelcov z celého sveta! Jej život bol sám o sebe románom, niet čudo preto, že sa naň tak samozrejme stvárnňovali divadelné hry, spevohry i beletria. Edith sa vypracovala zo stratenej existencie opusteného dieťaťa až na svetovú legendu. Neblahé zážitky z detstva isteže zanechali stopu na celom jej živote. Nenašla vzťah ani k svojmu dieťaťu, nieto už k množstvu mužov, ktorí prešli jej životom. Len dvaja zanechali trvalejšiu stopu. Boxer Marcel Cerdan však zahynul počas leteckého nešťastia a osemnásťročný Grék Theo Sarapo vošiel do jej života už trochu neskoro...

Smrt' v ružovom

Ani slovenský básnik, prozaik a prekladateľ Ľubomír Feldek nezostal k téme života a smrti Edith Piaf ľahostajný. Zaoberal sa ňou nielen na Slovensku, ale celkom nedávno mala premiéru jeho hra Smrt' v ružovom aj v Prahe, konkrétne v Paláci Akropolis. Na základe knihy, ktorú napísala Edithina nevlastná sestra Simone Berteautová, spracoval komorné predstavenie pre dve herečky. Naštudovala ho režisérka Olga

Strusková a do hlavnej úlohy obsadila vynikajúcu herečku a speváčku, textárku a moderátorku Zoru Jandovú a do role jej sestry herečku Kateřinu Duškovú. Zora Jandová tiež celú hru preložila zo slovenčiny a otextovala aj šansóny Edith Piaf. Hra mala ešte jednu zaujímavosť - v úlohe malej artistky, gréckej bábiky a vlastne akéhosi stelesnenia detstva Edith vynikajúco a najmä veľmi bezprostredne vystúpila dcéra

Zory Jandovej a Zdeňka Mertu Esther Mertová. Treba ešte vari podotknúť, že tento rok si pripomíname nedožitú 95. narodeniny Edith Piaf.

Feldekova hra je o posledných dňoch francúzskej šansoniérky a v Prahe bola prvýkrát uvedená v Divadle na Zábradlí už v čase svojho vzniku, teda v roku 1995, odvtedy sa v Prahe nehrala. Uviedli ju v mnohých mimopražských divadlách, napríklad v Hradci Královom, v Uherskom Hradišti, v Karlových Varoch, v Bratislave a vo Zvolene, kde je v repertoáre divadla J. G. Tajovského doteraz.

Zora Jandová je ako Edith Piaf veľmi vierohodná. Isteže z jej hlasu neznie tragika Edithiného života, lebo tá sa určite neodrazí v ničom, v čom nie je odžitá, čo sa, pravda, u Zory Jandovej nedá predpokladať. Jej Piaf síce nie je omnoho mladšia, ale zato vitálnejšia a živočíšnejšia, menej zlomená osudom, už nehovoriac o alkohole a drogách. Zora sa postupne rozospievava do takej miery, že dráma Edith Piaf sa prenášala celkom reálne a „zimomriavkovo“ aj na divákov. Čo sa týka monológov a dialógov, rozhodne sa v nich nezaprie Ľubo Feldek a najmä jeho životný nadsled, ktorý má, zdá sa, takmer totožný s francúzskou šansoniérkou. Teda suma sumarum: Smrt' v ružovom je hra pre dve herečky a jedného harmonikára (dieťa nevynímajúc), ktorú rozhodne stojí za to vidieť...

Nad'a Vokušová

Cena Mateja Hrebendu

... putovala tento rok v Slovenskom inštitúte do rúk slovenského pražského historika a stáleho spolupracovníka Slovenských dotykov Vojtecha Čelka a riaditeľa Valašského múzea v prírode, dejiska Medzinárodného festivalu slovenského folklóru Jánošíkov dukát, Vítězslava Koukala.

Ceny odovzdal 27. novembra predseda Obce Slovákov v Českej republike Jaromír Slušný. Toto občianske združenie udeľuje cenu už od roku

VÍTEZSLAV KOUKAL A VOJTECH ČELKO

1997. Je pomenovaná podľa národného buditeľa, ktorý žil v rokoch 1796 až 1880 v gemerskej dedinke Hačava. Už ako chlapec stratil zrak, ale aj tak vytrvalo zbieral ľudové piesne a iným diktoval do pera svoje verše. Vlastnú zbierku starých kníh daroval Matici slovenskej a gymnáziu v Revúcej. Bola medzi nimi aj Kollárova Slávy dcéra a Šafárikove Slovenské starožitnosti. Bol tiež neúnavným kolportérom slovenských a českých kníh, ktoré pri svojich cestách po Slovensku a Morave roznášal v batôžku na chrbte. Tento slepý, chudobný muž vnášal medzi pospolitý ľud svetlo slova, písaného po slovensky aj po česky a patril tak medzi prvých poslov vzájomnosti dvoch blízkyh národov.

Vojtech Čelko, okrem iného aj predseda Spoločnosti M. R. Štefánika, bol prvým zo všetkých laureátov, ktorý konštatoval, že si tú cenu naozaj zaslúži. A to keď naozaj po hrebendovsky z vlaku vykladal ťažký kufor plný kníh zo slovenských vedeckých inštitúcií, určených českým. Hoci to historik myslel ako žart, treba celkom vážne skonštatovať, že obaja tohtoroční ocenení si toto vyznamenanie viac než zaslúžia.

(vs)

Nové pamätné dni

Do slovenského kalendára pribudnú dva nové pamätné dni. Od roku 2011 bude 10. august Dňom obetí banských nešťastí. Pripomínať si tak budeme najväčšiu banskú tragédiu v dejinách slovenského baníctva z 10. augusta 2009, keď zahynulo dvadsať baníkov.

Prvého mája si budeme pripomínať ako Deň pristúpenia Slovenskej republiky k Európskej únii. Ide o rozšírenie Sviatku práce.

Novelu zákona o štátnych sviatkoch, dňoch pracovného pokoja a pamätných dňoch schválila Národná rada.

(ta)

Česko-slovenský Semafor

Česko-slovenská spoločnosť Czechoslovak Real pokračovala aj v tomto roku v začatej tradícii a pri príležitosti druhého výročia svojho založenia, 92. výročia štátneho sviatku založenia samostatnej Československej republiky a 51. výročia založenia divadla Semafor, pripravila 28. októbra 2010 pre partnerov, sympatizantov a vzácných hostí Slávnostný deň ČSR.

Osľavy sa začali už odpoľudnia v Lánoch šachovou

pät' osobností poraziť, aj keď hral so zviazanými očami a proti všetkým hráčom odrazu.

Slávnostný večer v divadle Semafor sa začal pozdravom legendárnej českej televíznej a rozhlasovej hlásateľky a moderátorky Kamily Moučkovéj, ktorá v auguste 1968 ako prvá ohlásila z obrazovky vtedajšej Československej televízie inváziu vojsk Varšavskej zmluvy do Československa. Vo svojom vystúpení pripomenula cestu za slobodou, ktorú musela naša československá vlasť od svojho založenia prejsť. Zástupca Spoločnosti

simultánnou partiou, ktorú usporiadal zakladateľ a jednatel spoločnosti ČSR Ing. Vladislav Stanko v spolupráci s Múzeom T. G. Masaryka v Lánoch. Masaryk, jeden zo zakladateľov Československej republiky a jej prvý prezident, rád hrával šachy, podobne aj jeho manželka a dcéry. Na simultánke sa zúčastnil medzinárodný šachový veľmajster Sergej Movsesian a päť osobností - Ing. Vladislav Stanko, jednatel spoločnosti Czechoslovak Real, Ing. Martin Pecina, MBA, poslanec a bývalý minister vnútra ČR, Marcel Dekanovský, generálny riaditeľ Music Box a TV NAŠA, Ing. Jiří Pergler, riaditeľ Českých lupkových závodov a Mgr. František Povolný, riaditeľ Múzea T. G. Masaryka v Rakovníku. Sergej Movsesian dokázal týchto

M. R. Štefánika zo Slovenska, Mgr. Pavel Uhlík a Mgr. František Povolný vo svojich vystúpeniach zhodne vyzdvihli význam česko-slovenských vzťahov a poďakovali spoločnosti Czechoslovak Real za jej podporu. Po českej a slovenskej hymne si prítomní mohli užiť najúspešnejšie predstavenie divadla Semafor Kytice. Slávnostný večer bol spojený s charitatívnou zbierkou Českej televízie a Nadácie rozvoja občianskej spoločnosti Pomozte deťom. Počas večera prispeli hostia do zbierky čiastkou 8858 Kč.

A čo napísať na záver? Nedá sa zakončiť inak, ako slovami Kamily Moučkovéj: „Nech žijú Slováci a Česi naďalej vedľa seba!“

Zuzana Bukovská

Info

• st. 13. 1. o 18.00
Galéria SI, Jilská 16, Praha 1
MILAN TVRDŇON: Akordy
Výber maliarskej tvorby autora
z rokov 2004 - 2010. Kurátor výstavy:
Bohumír Bachratý
Výstava potrvá do 8. 1. 2011

• st. 19. 1. o 19.30
Divadlo v Řeznické o.p.s.,
Řeznická 17, Praha 1
Lubo Dobrovoda: JA MALKÁČ
Pokus o náhľad do spolunažívania
jednej česko-slovenskej rodiny
očami päťročného chlapca
koncom
60. rokov 20. storočia
Hrajú: M. Veliký, M. Zimová,
P. Varga, D. Deutscha, M. Matejka
Réžia: Slovenská sekcia Divadla
v Dlouhé

• st. 26. 1. o 10.00
Modrá sála SI, Jilská 16, Praha 1
ROZPRÁVAJME SI ROZPRÁVKU
Výchovno-dramatický program
pre deti o slovenčine a jednej

rozprávkeovej krajine
Účinkujú: Viera Kučerová
a Martin Matejka

• st. 26. 1. o 18.00
Modrá sála SI,
Jilská 16, Praha 1
ASTRONÓM MILAN RASTISLAV
ŠTEFÁNIK
Prednáška predstaví vedeckú
činnosť M. R. Štefánika, ktorého
astronomické pozorovania,
najmä povrchu Slnka, v mnohom
predbehli svoju dobu.
Štefánik sa zúčastnil na mnohých
expediciách za pozorovaním Slnka
po celom svete, vybudoval hviezdáreň
na Tahiti a jeho vedeckú prácu
ocenila Francúzska astronomická
spoločnosť a Francúzska akadémia
vied
Prednáša: RNDr. Oldřich Hlad,
bývalý riaditeľ Štefánikovej
hviezdárne na Petříně
Moderuje: PhDr. Vojtech Čelko,
predseda Spoločnosti
M. R. Štefánika

• pi. 28. 1. o 18.00
Modrá sála SI, Jilská 16, Praha 1
SLOVENSKÁ POÉZIA A PRŮZA
LUDOVÍT ŠTŮR
Komponovaný literárny program pre
študentov venovaný 155. výročiu
úmrťtia tohto významného
slovenského politika, básnika,
jazykovedca, filozofa a národného
buditeľa

• so. 29. 1. o 19.30
Adalbertinum, Čs. armády 300/22,
Hradec Králové
6. ČESKO-SLOVENSKÝ BÁL
Oslava priateľstva medzi Českou a
Slovenskou republikou
Účinkujú slovenské a české hudobné
skupiny a sólisti. Nebudú chýbať
tanečné ukážky, ochutnávky
slovenských špeciálie, bohatá
tombola a pravá poľnočná slovenská
kapustnica

(Zvýraznené podujatia usporadúva alebo
spoluusporadúva Slovensko-český klub, vydavateľ
Slovenských dotykov, a ČeskoSlovenská scéna)

Zuzana Kostelníková

Ako bolo v Oslo? Ako to vnímaš teraz, keď už prešiel istý čas a emócie trochu opadli?

Keď sa na to späť pozriem, dá sa povedať, že emócie ani nevyprchali, lebo je to zážitok, ktorý budem mať na celý život. Vyhrala som veľkú súťaž a šla som reprezentovať Slovensko do Osla. Vždy, keď si na to spomeniem, sú a budú moje emócie len dobré. Videla som temperament iných krajín, ako vystupovali... Neviem, či vôbec ešte niekedy niečo podobné zažijem. Nebolo tam všetko ideálne, ale čo je ideálne... Urobila som maximum a najdôležitejšie pre mňa bolo zaspievať pieseň od srdca. Chcela som, aby ľudia cítili tú pesničku aj v iných štátoch, hoci jej nerozumeli.

Dnes už sa otvorene hovorí o tom, že postup krajín do finále Eurovízie nie je len otázkou hlasovania, ale najmä „politiky“ v zákulisí. Napriek tomu, že na Horehronie boli najvyššie stávkové, nepostúpila si. Bola si veľmi sklamaná?

Bola... nielen naši, ale i ľudia z rôznych krajín za nami chodili a hovorili o našej pesničke, aká je dobrá. Vraveli sme si, že je to určite na postup, keď ešte aj novinári a prieskumy ukazovali, že som na tretom mieste. Dúfali sme, že za nás mohli zahlasovať z ďalších krajín, ale nestalo sa. Myslím si, že si pesnička zaslúžila byť vo finále.

Keď sme t'a doma sledovali v televízii, neboli sme sami, komu sa zdalo, že tvoje vystúpenie bolo veľmi tmavé. Bolo to tak aj na skúškach?

Tvrdili nám, že nevedeli dať viac svetla. Počas týždňa sme mali 4 - 5 skúšok. Po každej sme šli do takzvanej „viewing room“, do izby, kde sme si to celé pozreli a vraveli sme im, kde a kedy chceme mať aký strih, kedy má byť strih na mňa, kedy na tanečníkov, všetko bolo dohodnuté. Deň pred prvým semifinále bolo všetko zmenené. Všetko bolo úplne inak.

Prečo? Dotklo sa to len teba alebo aj ďalších súťažiacich?

Neviem. Vraj sa bolo sťažovať viaceru krajín, ale neviem, čo je na tom pravdy. Pracovali sme na tom celý týždeň a zrazu sme videli katastrofálne strihy. Hlavne moja kostymérka bola z toho veľmi smutná. Piplala sa so všetkým, chlapcom našivala rôzne kamienky... nič z toho nebolo vidno.

Škoda, navyše v tej tme si vyzerala, že máš veľkú trému. Bolo to tak?

Poznám sa a viem, kedy mám trému. Tú som mala na Slovensku, lebo to bolo čosi úplne nové. Tam som mala skôr zodpovednosť. V Oslo som však bola v pohode, cítila sa dobre a z pódia som odchádzala pokojná. Niekomu sa zdalo, že to bolo suverénne, iným zase, že som mala trému. Keď si uvedomiš, že sa na to pozeralo 120 miliónov divákov a ďalších 15 tisíc v sále... nie som taká skúsená, nemám za sebou hodiny vystúpení, aby som to všetko zvládla len tak. Zodpovednosť stále cítim.

Si na scéne ešte len dva roky. Aké to je byť na výslni?

Je to super. Robím hudbu, pretože ma baví. Nerobím to pre veľkú slávu. Som rada, že mi pomohlo „Horehronie“. Ľudia si nevedeli vybaviť moju tvár, keď hrali prvé pesničky Ešte váham alebo Vráť mi tie hviezdy. Až počas súťaže ma ľudia spoznali.

Komu prišlo na um, že budeš speváčka?

Odmalička som spievala, chodila na detské súťaže. Časom som prestala, nestal sa zo mňa súťaživý typ. „Horehronie“ a Eurovízia je výnimka. Bola to pesnička ušitá presne pre túto príležitosť.

Sláva prišla s Horehronie

Kristína - rýchlo zapamätateľné a pritom pôvabné meno úplne vystihuje aj samu Kristínu Pelákovú. Donedávna si ju na mobiloch púšťali, ktoré snivali o svojich princoch popri hite Vráť mi tie hviezdy, ktorý ani najmä v Slovenskom rozhlase sa začala objavovať pieseň Horehronie, ktorá vyvolala otázky a postupne naštartovala na Slovensku horehronské šialenstvo, ktoré vyvolalo na národnej súťaži Eurovision. Kristína postúpila do semifinále tejto obrejšieho pred samotným živým prenosom patrila medzi jasných favoritov. Hoci nikto nepochyboval, nakoniec odchádzala domov sklamaná - nepostúpila. Pred pár dňami sa dostala do ďalšie dve ceny, Rádioslávik a Hit roka. Ako si však Kristína spomína na svoj me

Vždy som chcela spievať. Keď som mala šestnásť, stretla som v druhom ročníku na strednej Martina Kavuliča a jeho brata Mariána, ktorý je mojím priateľom. Začali sme spolupracovať. Cez letné prázdniny som ostávala u nich vo Vajkovciach pri Košiciach. Štyri roky trvalo len to, kým som si našla štýl, kým sme zistili, čo mi pristane. Potom môj bývalý manažér prišiel s nápadom, že by som mohla prespievať hit Vráť mi tie hviezdy (Beáta Dubasová), a vďaka nemu sa ľudia dozvedeli, že nejaká Kristína existuje. Neskôr prišiel Kamil Peteraj, ktorý napísal text k piesni Ešte váham. Odvtedy, čo s ním spolupracujem, to nabralo smer. Napísal aj Horehronie a ďalšie texty na druhom albume, ktorý v týchto dňoch dokončujeme.

Mimochodom - bola si niekedy na Horehroni?

Áno, ale až keď som nahrála pesničku. Išla som do Brezna. Bola som v Šumiaci, kde mi dokonca jeden pán vyrezal sochu z dreva. Neviem, či je niekde vystavená, zavolám mu, či je už dokončená. Bolo to veľmi milé. Je tam krásne a hoci Kamil v tom texte myslel na Horehronie a najmä na stred Slovenska, keďže spája západ a východ, je to skôr o našej krásnej prírode.

Ako vznikla samotná spolupráca s Kamilom Peterajom?

Môj bývalý manažér Braňo Jančíh v tom čase vydával album Robovi Grigorovovi a mám pocit, že aj cez neho sa kontakty poprepájali. Potrebovali sme text piesne Ešte váham. Bol hotový podklad, mala som nejaký text, ktorý som napísala, ale už som to nechcela spievať. Keďže Braňo chcel, aby bola pesnička na albume, oslovil Kamila Peteraja. Poslal mu pesničku, jemu sa veľmi páčila, poslal mi text, ktorý som naspievala a odvtedy spolupracujeme.

Stretli ste sa ešte predtým, než text napísal?

Práveže nie. Napísal mi viac variantov, stretli sme sa, počúval, čo mi ide lepšie z úst, podľa toho mi text napasoval. Bola som z neho hotová! Mám veľké šťastie, že mi píše texty, vážim si ho ako umelca, aj ako človeka. Veľmi mi pomohol aj v hudobnom prejave. To, že sú okolo mňa Martin, Marián, Kamil... teším sa, že mám pri sebe dobrých ľudí.

Kde teraz bývaš? Si viac na východe alebo v Bratislave?

Na východe som doma. V Bratislave máme prenajatý byt. Ak treba, ostanem v Bratislave aj dva týždne. Keď mám viac času, som na východe a idem aj domov, do Svidníka. Radšej trávim chvíle na východe, pretože tam mám rodinu i viac priateľov.

Objavili t'a už aj v Čechách?

Bola som raz alebo dvakrát v Prahe. Vedia o mne, rádiá hrávajú Stonku, moju novú pesničku. Pomaly počúť aj Horehronie, ale ešte sa to tak nerozbehlo. Chceli by sme tam ísť, ale všetko postupne, najprv sa chceme ustáliť na Slovensku. Snáď to príde samo a cestička sa vydláži sama.

Aké máš rodinné zázemie? Bol niekto z vašej rodiny umelecky založený?

Otec hrával na svadbách, spieval a hral na gitare ako samouk. Mama učí v materskej škole, často nám spievala. Keď sme vyrástli, moja sestra je o šesť rokov staršia, sa začala spevu konečne venovať viac. Chodí do zboru, spieva v chráme duchovné piesne.

roním

otnú mladú speváčku zo Svidníka,
t'ali len „babanky“ zo základných
ebol jej. Prelom prišiel až nedávno.
volávala o tajomnej speváčke
vrcholilo víťazstvom tohto hitu
váckej súťaže, ktoré bolo v Oslo
epochyboval, že sa do finále
i z ankety Slávik 2010 odniesla
edzinárrodný úspech?

Čo vraveli na tvoju kariéru, keď už videli, že ide do tuhého?

Tešili sa, kde som sa dostala. Moja učiteľka klavíra, ku ktorej som chodila deväť rokov, bola vzdialená sesternica mojej mamy. Vedela, že stále spievam, tancujem, vrtí to so mnou, len za tým klavírom neviem obsedieť. Mala som talent, bola som šikovná, ale nevedela som sa prinútiť. Porozprávala sa s mojou mamou a keďže sa práve otváral hudobno-dramatický odbor na konzervatóriu v Košiciach, šla som na skúšky a vzali ma. Asi to tak všetko malo byť. Aj to, ako sme sa stretli s chlapcami, s ktorými dnes spolupracujem.

Kde ti ich osud privial?

V košíckom Jazz klube. Konal sa tam koncert výhercov Talent Night. Brat

mojej spolužiačky mal štúdio, kde speváci, výhercovia, nahrávali svoje pesničky a Martin a Marián v tom štúdiu pracovali. Spolužiačka ma pozvala na koncert a tam som sa s chlapcami spoznala. Bavili sme sa o hudbe a kamarátka povedala Martinovi Kavuličovi, že počúvam a spievam skladby od Britney Spears, Christiny Aquilery, tak sme sa pustili do debaty a dohodli sa na stretnutí. Ozval sa mi, prišla som do štúdia, kde som mu zaspievala pár pesničiek a začali sme spoluprácu. Potom sa pripojil aj môj bývalý manažér.

Zmenil sa postoj rodičov k tvojej kariére, keď si sa stala veľmi úspešnou?

Oni sú úplne v pohode. Keď niekde som, dám im vedieť, aby si to pozreli v televízii. Keď sa niečo popísalo, prežíval to skôr môj otec. Hlavne vtedy, keď sa písali nezmysly o Horehroní.

Vraví sa, že keď na Slovensku nie si v bulvári, nebudeš mať dost' práce...

U mňa prišlo veľa práce spolu s Horehroním, nie s bulvárom. Ale počula som, že čím viac sa tvár ukazuje v novinách, a pritom je jedno, či v dobrom alebo zlom, tým viac si ju ľudia pýtajú. Roboty mám ale dost'...

Gorazdov literárny Prešov

Už tradičný charakter nadobudol Gorazdov literárny Prešov, v roku 2010 má za sebou už jubilejný 15. ročník. Vyhlasovateľmi tejto celoštátnej literárnej súťaže s medzinárodnou účasťou zahraničných Slovákov sú Šarišské osvetové stredisko v Prešove, Spoločnosť svätého Gorazda, Bratislava, Gréckokatolícke arcibiskupstvo, Prešov a Národné osvetové centrum, Piešťany/Bratislava. Spoluvyhlasovateľmi sú Cyrilometodská spoločnosť, Bratislava, Gorazdus, n. o. Prešov, Krajská knižnica P. O. Hviezdoslava, Prešov, Matica slovenská, Martin, Oblastná rada Matice slovenskej, Prešov, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Bratislava, Svetové združenie Slovákov v zahraničí, Bratislava, Rada Konferencie biskupov Slovenska pre vedu,

my na Slovensku) a jej usmerňovanie, ako aj umožňovať tvorivý dialóg autorov.

Na súťaži sa môže zúčastniť každý občan Slovenskej republiky, ale i Slováci žijúci v zahraničí, ktorí tvoria v slovenskom jazyku a dosiaľ im ešte nebola vydaná publikácia knižne. Vybrané príspevky ocenených autorov sa vždy uverejňujú v zborníku. Súťaž je určená autorom všetkých vekových kategórií, ktorí vo svojom literárnom diele stvárnajú kresťanské dejiny a tradície, zachytávajú život významných osobností kresťanskej histórie súčasnosti, oceňujú duchovné hodnoty kresťansky orientovanej kultúry.

Súťaž nie je tematicky ohraničená. Autori by sa však mali inšpirovať predovšetkým dielom nášho prvého známeho literáta, spisovateľa

vzdelanie a kultúru, Bratislava, Spolok svätého Vojtecha, Trnava, Spolok svätého Cyrila a Metoda, Michalovce.

Gorazdov literárny Prešov v duchu Medzinárodného dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva (32. zasadnutie Generálnej konferencie UNESCO, Paríž, 17. 10. 2003) prispieva k plneniu dôležitej úlohy pri tvorbe, ochrane, zachovávaní a novovytváraní sakrálneho nehmotného kultúrneho dedičstva, kde má svoje pevné miesto aj svätogorazdovská tradícia.

Pätnásť Gorazdov literárny Prešov je súčasťou XXI. svätogorazdovských dní na Slovensku a Dekády svätého Gorazda na Slovensku 2005 - 2015. Cieľom súťaže je iniciovať tvorbu, vytvárať platformu na podporu a rozvoj nábožensky orientovanej literárnej tvorby (duchovnej poézie, prózy a drá-

a prekladateľa svätého Gorazda. Gorazdovi sa pripisuje autorstvo omšovej knihy Kyjevské listy, spoluautorstvo na dielach Život Konštantína a Život Metoda (podľa P. J. Šafárika, E. Paulinyho, Š. Ondruša i ďalších bádateľov, plné autorstvo diela Život Metoda). Výrazne sa pričínil o prvé preklady do staroslovenského jazyka, najmä preklad Biblie, ale aj literárnych, pedagogických, právnických a iných textov.

Spolu so solúnskymi vzdelancami a vierozvestmi sv. Konštantinom a sv. Metodom sa zaslúžil o rozvoj našej kresťanskej orientácie a o polozenie základov našej národnej kultúry, písomníctva, literatúry, vzdelanosti, identity a štátnosti.

Stranu pripravila
Anna Papieżová

Začiatkom novembra si pripomína významné životné jubileum 55 rokov dirigent Gabriel Rovňák z Veľkých Kapušian. Po skončení vysokoškolských štúdií na Pedagogickej fakulte UPJŠ v Prešove v roku 1977 odbor slovenský jazyk - hudobná výchova sa aktívne zapojil do práce v oblasti vzdelávania a kultúry. V rokoch 1977-80 pracoval v Okresnom osvetovom stredisku v Prešove. Pod vplyvom E. Zacharovej a po absolvovaní krajského dirigentského kurzu v Košiciach sa začal venovať zborovému spevu. Počas svojho pobytu v Prešove založil a dirigoval zmiešaný mládežnícky zbor a v roku 1960 spolu s D. Šimčíkom založil v Prešove zbor Škovránok, prvý chlapčenský zbor v Československu.

V rokoch 1980-83 pôsobil ako pedagóg na ZŠ v Sačurove. Počas svojho pôsobenia v roku 1980 založil a dirigoval chlapčenský zbor mesta Vranov nad Topľou a detský spevácky zbor Slávik. V roku 1983 sa presťahoval do Bratislavy a do roku 1990 pôsobil v ÚDPM (dnes Iuventa) ako dirigent speváckeho zboru Slniečko. Zorganizoval s ním množstvo koncertných vystúpení doma i v zahraničí.

Dirigent Gabriel Rovňák jubuluje

V roku 1987 ako vedúci estetického oddelenia luventy vypracoval a zároveň realizoval novú koncepciu práce v oblasti kultúry a zamerania detí a mládeže. V rokoch 1990-91 prechodne pôsobil na ZŠ Lumumbova (Lachova) v Bratislave - Petržalke a súčasne ako dirigent staronového speváckeho zboru Slniečko s novým názvom Canens. V roku 1991 bol zakladateľom a riaditeľom prvej Súkromnej umeleckej školy zborového spevu v SR so sídlom v Bratislave - Petržalke. Ako dirigent speváckeho zboru Canens uskutočnil vyše 700 koncertných vystúpení a nahrávok doma a v zahraničí.

Je autorom viacerých projektov učebných plánov špecializovaných tried hudobnej výchovy s dôrazom na výchovu sólových a zborových spevákov, učebných plánov pre talentované deti, ako aj pre deti a mládež s prednostným záujmom štúdia. Významné miesto v jeho aktivitách zaberá koncepcná, riadiaca a organizátorská práca. Je zakladateľom a členom vedenia Asociácie riadiacich pracovníkov súkromných škôl Slovenska v oblasti medzinárodnej spolupráce. V roku 1997 bol vedúcim delegácie na rokovaní o vstupe RPSSŠ do Európskej organizácie nezávislých škôl v Oxforde. Je autorom a realizátorom koncepcie I. slovenského festivalu súkromných škôl na Slovensku, autorom koncepcie, štatútu a zakladateľom Stredoeurópskej organizácie súkromných škôl (MEOPS), autorom koncepcie európskych festivalov súkromných škôl - Praha (2002), Bratislava (2003), Katovice (2005), i autorom koncepcie a stanov Združenia zriaďovateľov neštátnych škôl Slovenska.

Klenot

Slovenského raja

Tamara Hrabková

Slovenský raj je jedným z dvoch orografických podcelkov Spiško-gemerského krasu a zaberá jeho severovýchodnú časť. Z geomorfologického hľadiska rozsiahle teritórium predstavuje pôvodne celistvú planinu, ktorú rozdelili hlboké doliny vodných tokov na menšie náhorné plošiny. Pôsobivý fenomén už v samotnom názve symbolizuje krajinársky mimoriadne atraktívne územie, ktoré svojou jedinečnosťou nemá u nás obdobu. Rieky Hornád a Hnilec s početnými prítokmi tu vyerovali krasové tiesňavy s charakteristickými útvarmi, ktorých svojrázna individualita robí prilahlý terén nesmierne príťažlivým. Fascinujúce sú predovšetkým kaňonovité rokliny miestami zúžené iba na jeden meter, pričom steny dosahujú výšku až dvesto metrov. Nemenej ohromujúce sú kaskádovité vodopády, skalné previsy, rôzne jaskynné systémy, škrapové polia, závrty a vyvieracky či mnohé iné zaujímavé javy, ktorých bizarnosť nemá rovnocenného konkurenta.

Najkrajšia a na prírodné zvláštnosti najhodnotnejšia časť celého pohoria bola v roku 1964 vyhlásená za chránenú krajinnú oblasť a následne v roku 1988 prekategORIZOVANÁ na Národný park Slovenský raj s rozlohou 19 763 ha s ekosystémom, v ktorom platí tretí stupeň ochrany. V útrobách vymedzeného územia sa nachádza dôverne ukrytý klenot vo forme starobylého Kláštoriska situovaného na poľane Čertova sihoť, ku ktorému je značne obmedzený prístup. Je to vari jediný solitér s pomerne zachovaným komplexom autentických múrov. Doterajšie archeologické nálezy navyše potvrdili pôvodnú stavbu hradiska ľudu lužickej kultúry, ktorá spadá do mladšej doby kamennej z 12.-11. storočia pred našim letopočtom.

História prezrádza, že v roku 1241 v priestore Kláštoriska našli obyvatelia okolitých obcí bezpečný úkryt a ochranu pred Tatármi. Totiž práve toto miesto je takmer zo všetkých strán obklopené tiesňavami a hlbokými roklinami, čím sa stalo prakticky nedobytné. V roku 1299 na pamiatku záchranu na poľane vybudovali unikátny kláštor pre reholu kartuziánov, ktorého architektúra splyvala v dokonalej symbióze s prírodným prostredím. Svoju funkciu plnil až do 15. storočia, keď ho osadili husiti a vzápätí bratrci. V roku 1543 napokon objekt dala Spišská župa zbúrať. Dôvodom definitívneho rozhodnutia bol fakt, že kláštor čoraz častejšie poskytoval útočisko zbojníkom pri ich lúpežných prepadoch. V roku 1922 bola v bezprostrednej blízkosti kláštorného komplexu postavená turistická útulňa, ktorú neskôr prerobili na priestranú chatu. Počas SNP ju však hitlerovské vojská vypálili, pretože slúžila partizánom. Dnes je tu vybudovaný moderný objekt s reštauračným zariadením, ktorý je súčasne sídlom oznamovacej stanice Horskej záchrannej služby.

Pod Kláštoriskom pramení rovnomenný potok pretekajúci hlbokou roklinou, pričom vytvára očarujúcu tiesňavu, známu už odpradáva. Pre turistov bola prístupná až v roku 1960 priamo z Prielomu Hornádu cez lanový most, ktorý je konštrukčným unikátom. Nad riečiskom sú kovové rebríky, stúpačky, reťaze a iné bezpečnostné úchytky. Jednosmerný výstup

proti toku recipienta má vysoký stupeň ťažkosti. Napriek početným nástrahám a značným nárokom na kondíciu aktéra je to nesporne najlákavejšia prístupová trasa do magického cieľového bodu na vrchole poľany.

Donedávna sa na Čertovej sihoť nachádzali iba zruderizované zvyšky impozantného kláštorného komplexu. Avšak vzhľadom na výnimočnú historickú a pamiatkovú hodnotu, ako aj na značnú návštevnosť je Kláštorisko v súčasnosti po zásluže v kontinuálnom štádiu rozsiahlej rekonštrukcie v súčinnosti so systematickým archeologickým výskumom. Špecifické práce sa uskutočňujú pod odborným dohľadom, pričom celý areál je v hlavnej turistickej sezóne prístupný na prehliadku interiérových i exteriérových priestorov. Podrobný výklad poskytuje erudovaný sprievodca s tlmočnickými službami. Poľahky sa takto možno dozvedieť o funkcii jednotlivých miestností, pestovaní plodín pre vlastné zásobovanie, ďalej o živote v extrémnych podmienkach či obdivuhodných sprievodných aktivitách tu prebývajúcich členov reholného rádu kartuziánov v dávnej minulosti.

Obnova Kláštoriska nesporne teší širokú turistickú verejnosť, ale predovšetkým domorodých obyvateľov z prilahlých vidieckych aglomerácií pomerne chudobného spišského regiónu so značne obmedzeným potenciálom pracovných príležitostí. Spolu s nimi chceme veriť, že vynovená pamätihodnosť priamo v lone juvenilnej prírody priláka do týchto končín čo najviac návštevníkov zo všetkých kútov našej vlasti, ako aj početných záujemcov o najcenejšie prírodné dedičstvo z ďalekej cudziny či zámoria.

Uprostred novembra, konkrétne desiaty deň tohto mesiaca, v Paláci Adventin v pražskej Purkyňovej ulici, usporiadala Spoločnosť M. R. Štefánika a ďalšie organizácie Priateľské stretnutie pri príležitosti 25. výročia otvorenia Domu slovenskej kultúry, ktorý práve na tejto adrese pred rokmi sídlil. Počas veľmi príjemného večera oživilo spomienky nás všetkých mnohí umelci, ktorí za celé tie roky neraz vystupovali v tejto ustanovizni. Nechýbali medzi nimi operný spevák Peter Poldauf, šansonier Igor Šebo, herec Štefan Bučko, speváčka Adriana Bartošová, pesničkárka Margita Šukajlová a ďalší. Po skončení programu sa bolo o čom dlhé hodiny rozprávať, na čo spomínať. Koniec-koncov je toho dôkazom aj text, ktorý pri tejto príležitosti napísal bývalý riaditeľ domu a náš blízky spolupracovník Vojtech Čelko. Prinášame z neho úryvok.

(nv)

Živná pôda pre vzájomnosť

Niečo málo k začiatkom

Praha bola vždy pre Slovákov pritažlivým mestom. Už za rakúsko-uhorskej monarchie sem prichádzali študovať mládenci zo Slovenska. Táto možnosť, navyše v blízkom jazyku, rôzne štipendia, nadácie a podpory organizácií, ktoré pestovali česko-slovenskú vzájomnosť, uľahčili nejednému chudobnému študentovi život v Prahe. Od roku 1882 tu pôsobil slovenský vysokoškolský spolok Detvan. Mnohí z jeho členov neskôr zohrali vo verejnom živote medzivojnového Československa významnú úlohu. Vytvorenie Československej republiky v roku 1918 ponúкло nové možnosti: do Prahy prišiel podstatne väčší počet Slovákov, ale zvýšil sa aj počet Čechov, ktorí sa o Slovensko zaujímali viac, než len cestovaním do Tatier, či iných končín Slovenska. V Prahe sa začali vytvárať rôzne organizácie ako Miestny odbor Matice Slovenskej, Detvan pokračoval vo svojej činnosti a vznikali ďalšie spolky a záujmové združenia. Koniec tomu urobil vznik Slovenského štátu a vytvorenie protektorátu

Čechy a Morava v marci 1939. Po skončení druhej svetovej vojny sa začal zvyšovať počet Slovákov v Prahe. Prichádzali nielen na štúdiá a do orgánov štátnej správy unitárneho Československa, ale aj do mnohých inštitúcií a zariadení.

Aj keď politické zmeny po februári 1948 a následné zákonodarstvo obmedzili spolkový život, záujem o združovanie či poznávanie slovenskej kultúry v českom prostredí bol latentný. Napríklad i v tom, že sa na Vysokej škole ekonomickej v rámci folklórneho súboru vytvoril krúžok, ktorý sa venoval slovenskému spevu a tancu a neboli v ňom len študenti slovenskej národnosti.

Politické uvoľnenie v roku 1968 priniesol záujem o združovanie. Pod názvom Klub slovenských akademikov sa vytvorilo združenie študentov - vysokoškolákov, ktorý nadviazal na činnosť niekdajšieho Detvanu. V súvislosti s prípravou zákona o československej federácii došlo k snahám o založenie miestneho odboru Matice slovenskej v Prahe, ktoré vyvrcholilo zakladajúcim valným zhromaždením 11. februára 1969, na ktorom bol

zvolený výbor v čele s Ing. Jozefom Havašom. Jeden z bodov prijatého programu bolo zriadenie Domu slovenskej kultúry v Prahe, základného materiálneho predpokladu pre úspešný rozvoj činnosti. Realizácia tohto bodu trvala takmer šesťnásť rokov, ale aj Miestny odbor Matice slovenskej v Prahe prešiel svojim vývojom. Začiatkom januára 1977 bol vytvorený Klub slovenskej kultúry, ktorého zriaďovateľom sa stalo Pražské kultúrne stredisko. Súviselo to s legislatívnymi problémami, v ktorých sa ocitol MO MS vzhľadom na prijatie zákona Slovenskej národnej rady o Matici slovenskej v roku 1973. Tento určil Matici slovenskej úlohu Národnej knižnice, literárneho pamätníka a starostlivosti o krajanov v zahraničí. Miestnym odborom bolo určené splnúť s miestnymi osvetovými besedami.

V Prahe bola situácia špecifická tým, že v hlavnom meste federácie naďalej pracoval značný počet občanov slovenskej národnosti. Preto tu inštitúcia, obsahovo podobná miestnemu odboru Matice slovenskej, mala svoje opodstatnenie. Vedenie Klubu slovenskej kultúry naďalej usilovalo o získanie vhodnej budovy. Vytipovaných bolo viac budov, ale riešenie sa našlo pri výstavbe trasy metra B. Pri budovaní jednotlivých staníc metra dochádzalo aj k úpravám okolia a práve na pri budovaní stanice Národná trída bol pre účely Domu slovenskej kultúry rekonštruovaný objekt v Purkyňovej ulici č. 4 - Zedwitzovský palác. Dom bol značne poškodený časom, zásahmi predchádzajúcich používateľov, demoláciou protiľahlého bloku domov a razením tunela pre pohyblivé schody stanice metra pod jeho základmi.

Rekonštrukcia budovy, vrátane prieskumných a projektových prác, prebiehala v rokoch 1980-1985. Po rekonštrukcii vznikli tri osobitné prevádzkové celky. Na prízemí uličného traktu bola situovaná predajňa Diela a výstavná sieň. Gastronomickú časť tvorila Slovenská reštaurácia prevádzkovaná JRD Pezinok na prízemí východného dvorného traktu a Slovenská pivnica v suteréne. V letných mesiacoch bolo možné zväčšiť kapacitu reštaurácie v átriu. Tam sa odohrávali aj niektoré kultúrne programy. Celé prvé poschodie bolo venované klubovej a záujmovej činnosti. Na druhom poschodí bola kancelária riaditeľa a ďalšie kancelárske priestory. V niekdajšej manzarde boli kancelárske priestory a povala bola upravená ako ateliér pre výtvarníka.

Slávnostné otvorenie Domu slovenskej kultúry sa konalo pri príležitosti uvedenia do prevádzky trasy metra B 13. novembra 1985. Začiatkom roku 1986 bol Dom slovenskej kultúry schválený plenárnym zasadnutím Národného výboru hlavného mesta Prahy ako samostatný subjekt, rozpočtová organizácia s príspevkovou formou hospodárenia, napojený na rozpočet hlavného mesta Prahy. Od októbra 1991 bol Dom slovenskej kultúry delimitovaný do priameho riadenia Ministerstvom kultúry Českej republiky.

Dom slovenskej kultúry ukončil svoju činnosť k 31. decembru 1993, keď po rozdelení Českej a Slovenskej federácie k 31. decembru 1992 vznikli samostatné štáty Česká republika a Slovenská republika. Každá z nich už organizovala svoje kultúrne stredisko podľa vlastných predstáv. Budova

Domu slovenskej kultúry sa stala sídlom Slovenského inštitútu, ktorý bol otvorený v júni 1994.

Poslanie Domu slovenskej kultúry

Domu slovenskej kultúry boli zriadené listinou určené tieto činnosti: dokumentovať rozvoj kultúrneho, spoločenského a politického života Slovenska, upevňovať a prehľbovať česko-slovenskú vzájomnosť a vytvárať podmienky na vzájomné poznávanie kultúr oboch národov, úspechov dosiahnutých vo vede, technike pri budovaní ekonomiky a v rozvoji životnej úrovne.

Približovať a popularizovať slovenskú národnú kultúru v hlavnom meste Prahe pri využívaní pokrokového odkazu minulosti, umeleckej tvorivosti a súčasnej slovenskej tvorby z oblasti literatúry, hudby, divadelného, filmového a výtvarného umenia so zameraním, na upevňovanie spoločnej česko-slovenskej kultúrnej spolupráce.

Organizovať a usporadúvať kultúrno-výchovné, umelecké a spoločenské akcie k významným výročiam, približovať pražskej verejnosti slovenské kultúrne a umelecké diela a udalosti, predstavovať významné osobnosti, tvorcov a interpretov slovenského kultúrneho a verejného života.

Podieľať sa na propagáciách akcií, ktorými sa predstavuje slovenské umenie a umelci v iných organizáciách a inštitúciách, organizovať rozvíjanie priamych kontaktov slovenských a českých predstaviteľov spoločenského a kultúrneho života a spolupracovať pritom s umeleckými zväzmi, organizovať akcie rozvíjajúce socialistické vlastenectvo, vlastivedné zájazdy, národopisné exkurzie, telovýchovné a turistické akcie pre členov Klubu slovenskej kultúry.

Vytvárať podmienky na činnosť vysokoškolskej a mládežníckej sekcie v oblasti folklóru, interpretácie poézie, hudby, rozvíjanie výtvarných schopností a podobne,

koordinovať recitačné a spevácke súťaže na pražských školách, ktorých cieľom je v rámci vyučovacích osnov rozšírenie a poznanie Slovenska, zabezpečovať sústavnú propagáciu a predaj diel slovenského výtvarného umenia v priestoroch Diela v Dome slovenskej kultúry a zabezpečovať

prostredníctvom vinárne a reštaurácie gastronomické služby - propagáciu výrobkov a špecialít podnikov slovenského potravinárskeho priemyslu a slovenskej kuchyne.

Dom slovenskej kultúry na rozdiel od Klubu slovenskej kultúry mal už iné poslanie. V priebehu rokov 1985-1993 sa mu podarilo splniť hlavný cieľ - etablovať sa do pražského kultúrneho kontextu ako nová životaschopná inštitúcia, ktorá sa stala uznávaným partnerom ďalších pražských kultúrnych a vedeckých inštitúcií. V niektorých prípadoch jeho aktivity zasahovali aj mimo Prahu. DSK najmä po roku 1990 využil možnosti, ktoré mu nová doba ponúkla. V spolupráci s inými inštitúciami sa stal aj miestom stretávania slovenských a českých intelektuálov, politikov, reprezentantov kultúry i záujemcov o kultúru a dianie na Slovensku z radov pražskej a českej verejnosti.

Činnosť DSK bola v začiatkoch uľahčená tým, že mohla nadviazať na úspešné a osvedčené programy, uvádzané v rokoch 1969-1985 Miestnym odborom Matice slovenskej a Klubom slovenskej kultúry. Patrili medzi ne: folklórne večery, herecké profily, komponované programy k literárnym výročiam, školské programy, koncerty vážnej hudby, literárne a spevácke súťaže v slovenčine medzi žiakmi pražských škôl. Veľký význam mala aj spolupráca so slovenskými inštitúciami od martinskej Matice slovenskej až po Slovkoncert, ktorých predstavitelia nielen poradili, ale často aj finančne podporili uvádzané programy. Nemožno nespomenúť, že pre mnohých slovenských umelcov, najmä mladej generácie bolo vystúpenie v DSK začiatkom ich kariéry. Vystúpenie v programoch DSK uľahčilo niektorým umelcom prekonať administratívne obmedzovanie ich činnosti, či už išlo o českých či slovenských umelcov, spisovateľov alebo vedcov. Niektoré programy, ktoré boli uvedené v pražskom DSK, mohli byť neskôr uvedené aj v slovenských mestách s tým, „ked' to bolo už v Prahe...“

Málokto si dnes už spomenie, že sa v letných mesiacoch v osemdesiatych rokoch v Prahe nekonali v sobotu koncerty vážnej hudby. Toto využila dramaturgia DSK a uvádzaním koncertov obohacovala program pre domácich i zahraničných návštevníkov Prahy.

Natrafit' na originálne šaty býva niekedy t'ažšie ako hľadať pirátsky poklad. Ale, ak sa to už raz podarí, môže ísť o skutočný unikát ako zrejme posledné šaty z originálnej slovenskej modrotlač. Také sme našli v ponuke zatiaľ neznámej mladej módnjej návrhárky pochádzajúcej z Prešova, Sylvie Ciulisovej, ktorá však medzi kolegami doteraz nenašla pochopenie.

Zuzana Kostelníková

Sylvia už ako deväťročná uprosila mamu, aby jej kúpila profesionálny šijací stroj Veritas. Vymenila ho za všetky darčeky na narodeniny aj na Vianoce a keď prišiel, zo zvyšných látok na ňom ušila nenositelné bermudy. Na gymnáziu si urobila kurz nenositelné bermudy. Na gymnáziu si urobila kurz strihovej konštrukcie, aby nebola závislá od strihov v časopisoch a vzápätí ušila plesové šaty pre sesternicu. Mali úspech, ale aj keby nie, Sylvia v šití neprestávala a všetky spolužiačky s tichou závišťou okukovali jej originálne kúsky oblečenia. Vyzerá to ako pomerne jednoznačný nástup mladej ženy do budúcej úspešnej kariéry, ale zlom nastal paradoxne vtedy, keď ju prijali na módnjej návrhárstvo.

„Okrem návrhárstva som išla aj na právo, vzali ma na obe školy. Moja mama však práve vtedy išla do dôchodku a keďže nemám otca - umrel, keď som mala päť rokov, celá rodina na mňa apelovala, aby som bola zodpovedná.“ A preto si nakoniec vybrala právo.

„Toto je vec, ktorú vo svojom živote najviac ľutujem. Nikto mi totiž nepovedal, že môžem ísť na obe školy naraz,“ hovorí Sylvia, ale hneď dodáva, že šit' neprestala ani počas univerzity. Možno, že to bol naozaj premrhaný čas, keď sa nemohla na škole slobodne hrať s materiálom, robiť nenositelné veci a skúšať, čo materiál zo seba vydá. Na druhej strane zostala sama sebou a spomedzi súčasných mladých návrhárov je možno jediná, ktorá sa nedala prevalcovať vplyvom zvonku.

Na všetkých jej šatách je zjavný vplyv slovenského folklóru - háčkované doplnky, čipky, výšivky, stužky, dokonca modrotlač. Modré koktejlky s bielymi kvetmi vyzerajú „akoby nič“, no pritom môže ísť o posledný módný kus, ktorého látku doma ručne vyrobil modrotlačiar, dnes už nebhý pán Trnka. Po jeho smrti nie je na Slovensku žiaden jeho nasledovník, modrotlač sa bude vyrábať už len manufaktúrne, pričom však ide o úplne odlišný postup.

„Je to zložitá výroba, otláčená farba sa na vyznačených miestach nezafarbí. Ako keď sa pozmizikuje papier a potom sa poleje atramentom. Modrotlač z fabriky je vytlačený vzor na modrej látke, čiže je to opačne, je to iná technológia,“ vysvetľuje Sylvia a dodáva, že keď sa toho nechytia ľudia, ktorí mali v rodine modrotlačiaru, asi toto remeslo na Slovensku vyhynie.

Zo žartu ešte podotkne, že keby poslala slávnemu návrhárovi Johnovi Gallianovi, ktorý sa vo svojich kolekciami roky inšpiruje folklórom zo všetkých kútov sveta, slovenskú ručne robenú vybijanú tašku, určite by ju nosil. „Ľudia zvonku si ručnú prácu vedia vážiť,

Posledné šaty z modrotlače

nemajú problém ju zaplatiť. My sme zvláštny národ, nevieme to a už vôbec nie, pokiaľ ide o naše pôvodné výrobky.“

To je naozaj zvláštny paradox. Na jednej strane módný svet hika nad Gallianovými etno trendmi a na druhej strane sa módní návrhári v našom priestore chcú priblížiť hlavne tomu, čo sa robí na Západe. Znamená to však, že väčšinou odvrátia hlavu od Slovenska a utekajú do Viedne kupovať látky z výpredaja, ktoré sa tam dostanú, keď sa skončí sezóna veľkých módných domov.

Sylvia posmutnie: „Je to absurdné. Sme síce malý národ, ale čo sa týka tradícií, málokto sa chytá, hlavne v textiliiach. Čo kraj, to výnimočný kroj a techniky, čipkárske, tkáčske...“ Čo ju dokázalo nadchnúť, inde vzbudzuje pochybnosti. Ako napríklad už spomínaná

modrotlač, ktorá má k dokonalosti ďaleko, keďže je robená ručne a neboli na nej stopercentné vzory. To ju však robilo ďaleko cennejšou a originálnejšou.

„Je to náš slovenský hendikep, že všetko zvonku sa nám zdá stokrát lepšie. Klientka je ochotná zaplatiť za výpredaj len preto, že to niekto robil pre módný dom. Nikdy sa to však nedá porovnávať s látkou, ktorá bola ručne utkaná.“ Nakoniec, nie je žiadnym tajomstvom, že ak módné domy ponúknu v sezóne napríklad ručne vyšívajú kabátik, stojí aj 8300 €. U nás však predajňa s originálnymi textíliami skrachovala. Sylvia však ešte stihne dodať, že si tam pred tým nakúpila látku do zásoby. „Príde čas, keď ich použijem. Hlavne, aby ma kopla múza.“

Prečo sa vlastne mladá právnička neodhodlá na samostatnú návrhársku cestu? A ako ide návrhárstvo dokopy s právom? Vraj nijako alebo len veľmi ťažko. „Ak mám pojednávania, tak s tým nepohnem, ale inak si organizujem čas tak, aby som mohla aj šit'.“

Jej súčasní klienti ju ako návrhárku vyhľadávajú práve preto, že im vie vždy ponúknuť niečo konkrétne a originálne, že sa nebojí ostať „doma“. Namiesto svadobných šiat urobila niečo ako oblečenie pre vílu, čomu sama nevesta najprv celkom neverila. Korzet, plisovaná sukňa a háčkovany veniec, nezdalo sa jej, ako by to mohlo ísť dokopy. Objednávka však bola jasná - ušit' šaty na svadbu, ktorá sa odohrá na lúke. Sylvia na to veľmi rada spomína. „Úprimne ma teší, ak môžem ako právnička pomôcť človeku, ktorý sa dostal do problémov, ale nie je tam ten moment... Ako keď sa moja kamarátka obliekla do svadobných šiat, ktoré som jej šila a rozplakala sa od dojatia. To je pre mňa naozajstné zadost'učinenie.“

Takmer to vyzerá tak, že rodina mala na začiatku Sylviiných štúdií pravdu. Právo ju živí, z módy nemá zatiaľ nič. Ak by ju to malo uživiť, šaty by museli byť veľmi drahé. Ani to by možno nebol až taký problém, keby jej meno znamenalo značku. Zatiaľ teda právo živí aj módu a hoci by svoju prácu rada ponúkla ďalej, na Slovensku je trh malý a dobre strážený. Jej to však radosť z práce neuberá. Aj preto je takmer neuveriteľné, že sa dokáže móde venovať, hoci v malom, predsa na vysokej úrovni. Zvládla aj najťažší remeselný kúsok, čo bolo dobre sediace sako. Nie raz sa jej však stalo, že s látkou musela doslova bojovať. „Sú šaty, s ktorými sa veľmi natrápiš, robia vypukliny, vlnky, žijú si svojím životom... Ale keď už raz sadnú, patria tieto kusy k najlepším v šatníku.“

Ideálny stav by však, podľa nej, mal vyzeráť celkom inak. Raz darmo, v Sylviinej skrini čaká ešte veľa nepotrebovanej látky. „Ideálne by bolo, keby som robila právo len ako obhajca chudobných a mala módu ako pracovnú prioritu. Na súde vyhráš a dobehneš tých druhých, ktorí chcú dobehnúť toho neboráka. Vtedy si poviem, že som neštudovala márne. Ale... keby sa to otočilo, bola by som najšťastnejšia.“

Kuchárska kniha pre chlapcov

Náš priateľ a najmä renomovaný fotograf Robert Vano vydal nedávno knihu pod názvom Kuchařka pro kluky, ktorá vyšla v spolupráci s kulinárskym ateliérom Ola Kala v Prahe. Predstavil sa v nej ako ozajstný gurmán a kuchár. My, čo sme už niekedy boli u neho na návšteve vieme, že varí naozaj výborne. Hovorí, že sa nikdy nepýta návštevy, čo by chcela na pohostenie, lebo by sa mohlo stať, že by si zaželala niečo zložité, čo by sa mu robilo ani nechcelo. A v tom vlastne spočíva aj filozofia jeho knihy. Určite nie je venovaná len chlapcom, ale tí vraj chcú väčšinou robiť také jedlá, ktorých príprava je jednoduchá, z mála surovín a ešte sa dajú uvariť v jednom hrnci. A práve takéto sú jeho recepty tradičných a nie priveľmi zložitých jedál, ktoré sám aj nafotil. V každom prípade sa podľa nich môže učiť akýkoľvek začiatočník. Ponúkame vám zopár Robertových slov z úvodu knihy a tri jeho recepty. Neváhajte a skúste si cez sviatky niečo dobrého uvariť podľa predpisu slávneho fotografa. (nv)

... Jak jsem si s kluky povídal, tak jsem se dozvěděl různé zajímavé věci. Takové, na které člověk běžně nemyslí. Kluci jsou dnes jiní, než byla moje generace. Oni se nežení v osmnácti, jak to bylo zvykem za totáče. Když odejdou z domu do většího města na vysokou nebo za práci, tak studují, vydělávají nebo šetří na časy, až se ožení. Většinou kolem třicítky nebo i později.

Jednou týdně si nosí jídlo z domu od maminky, chodí do fast foodů nebo si doma v tom velkém kastrolu uvaří špagety, které zalijí kečupem. Když jsem to jejich vyprávění slyšel, málem jsem se..., však víte, co. Řekl jsem si: „Sakra, to je zážitek!“

Od kluků jsem se také dozvěděl, že nechtějí zkoušet nic nového. Mají rádi jídla od maminky a kdyby vařili, tak jenom to, na co byli zvyklí doma. A vařili by jenom taková jídla, která jsou rychlá, a: „At' je to maso a místo brambor může být i chleba...“

Holky připravují jídlo jinak než kluci. Holky u toho myslí. Když se holka ráno podívá do lednice a zjistí, že je prázdná, ví, že musí jít na nákup. Jinak v lednici nic nebude. Kluk se do lednice podívá až večer, když přijede domů a má hlad. A když tam nic není, tak si ukuchtili nudle s kečupem. Když jsem byl hodně mladý, tak jsem měl v lednici jenom hořčici a filmy...

Grenadýrmarš

Počet porcí: 4 / příprava: 10 minut / vaření: 20 min.

Ingredience

400 g širokých nudlí
400 g brambor (oloupeme, nakrájíme na kostičky)
1 velká cibule (oloupeme, nakrájíme na kostičky)
50 ml oleje, 100 ml vody
1 lžička sladké mleté papriky
½ lžičky soli
½ lžičky černého mletého pepře

Jak na to

V pánvi na oleji osmažíme cibulku. Odstavíme a přidáme mletou papriku. Přidáme brambory, osolíme a podlejeme vodou. Vaříme na mírném ohni 10-15 minut. Brambory pak rozmačkáme, promícháme s uvařenými těstovinami, trochu je opečeme a podáváme s kyselými okurkami.

Karotkový dort

Počet porcí: 8 kusů / příprava: 30 min./

pečení: 70-80 minut

Ingredience

Těsto
500 ml hladké mouky
500 ml jemně nastrohané karotky
500 ml krystalového cukru
250 ml oleje
3 vejce
1 lžička soli, 2 lžičky jedlé sody
2 lžičky mleté skořice
½ lžičky mletého muškátového oříšku
250 ml vlašských ořechů (nahrubo nakrájíme)
250 ml ananasu (nasekáme na kousky)
125 ml citronové šťávy
250 ml rozinek, 2 vanilkové cukry
1 lžička kypřicího prášku
rostlinný tuk na vymazání pečicí formy

Poleva

250 g měkkého tvarohu
125 g roztaveného másla
100 g moučkového cukru
1 vanilkový cukr
60 g orestovaného kokosu
1 polévková lžice citronové šťávy

Jak na to

Všechny přísady (kromě přísad na polevu) smícháme v kuchyňském robotu. Do pečicí formy na dort (průměr asi 24 cm), kterou jsme vymazali tukem a vysypali hladkou moukou, nalejeme těsto. Troubu předehřejme na 180° a pečeme asi 80 minut dohněda. Dortu musí být celý suchý. Hotový dort necháme po upečení vychladnout.

V míse připravíme polevu, kterou získáme smícháním tvarohu, másla, cukru, kokosu a citronové šťávy. Polevu pak rozetřeme na vychladnutý dort.

Nádivka

Doba přípravy: 15 minut

Ingredience

3 starší housky
300 ml mléka
100 g kuřecích jater
50 ml oleje
2 vejce
1 cibule (oloupeme a nakrájíme na kostičky)
svazek petržele (omyjeme a nakrájíme)
½ lžičky pepře, sůl

Jak na to

Housky vložíme do mléka, necháme je nasáknout, vymačkáme je a mléko odložíme stranou (už ho nebudeme potřebovat). Kuřecí játra rozmačkáme vidličkou. Olej utřeme s vejci. Na pánvi jemně osmažíme cibulku. Všechny ingredience dáme do větší mísy a zpracujeme v hladkou hmotu. Přidáme petržel, pepř, sůl a opět promícháme. Pokud je nádivka řídká, zahustíme ji suchou strouhankou. Hotovou nádivkou plníme břišní dutinu husy, kachny nebo kuřete před pečením.

Hľadanie slobody

Ondrej sa prišiel domov na Slovensko rozlúčiť. Rodičom nechal všetku svoju techniku a plánuje vydat' sa na cestu do Brazílie po Amazonke. Berie si len suché ponožky a netuší, či to vôbec prežije.

Zora Štelbaská

Už dva a pol roka žije mladý Košičan Ondrej Pastirik v Ekvádore na svojej ekofarme. Bez peňazí, v súlade s prírodou, v mieri s miestnymi obyvateľmi. Dlhší čas mu však bolo jasné, že mu už ani toto miesto nevyhovuje tak, ako by si predstavoval, a preto sa rozhodol, že sa opäť vydá na cestu. Cieľom má byť Brazília. Nepocestuje však lietadlom, ani iným bezpečným dopravným prostriedkom. Jeho snahou je neškodiť prírode, oslobodiť sa od materiálnych vecí a od peňazí, verí tomu, že ľudia sú ešte stále schopní navzájom si pomáhať, deliť sa o jedlo, vodu a zem. Preto sa na chvíľu vrátil na Slovensko, aby sa rozlúčil s rodinou a s kamarátmi. Netuší, či cestu prežije, nemá ani poňatia, či sa ešte vráti, nerozmyšľa nad tým, kde zoženie obživu. U svojich rodičov nechal počítač, fotoaparát aj platobné karty, do Ekvádoru sa vracia len s letenkou. Na jeho farme ho čaká ruk-sak, pár kusov spodnej bielizny a suchých ponožiek a ľudia, ktorí mu pomôžu dostať sa na loď, ktorou sa po Amazonke splaví za podobne zmyšľajúcou komunitou do Brazílie. Ďalšie suché oblečenie a potrebné veci chce ziskávať výmenou za banány alebo hocičo, čo sa bude hodiť tým druhým, ktorých po ceste stretne. Všetci, okrem Ondreja, sa pýtajú, prečo to vôbec chce urobiť?

Kým Ondrej odišiel do Ekvádoru, bol úspešný študent a zároveň aj podnikateľ, mal skvelé nápady, ktoré ho na dlhý čas finančne zabezpečili. Vtedajšie zárobky by ho bez problémov udržali nad vodou aj teraz. Už keď mal osemnásť rokov, precestoval svet a keď skončil školu, rozhodol sa odísť za kariérou do

Holandska s projektom propagácie turizmu na vlastnej koži. Akékoľvek miesto, coffeeshop, atrakciu sám navštívil a vyskúšal, napísal o tom na internete. Malo to v tom čase obrovský ohlas a Ondrej dosiahol to, čo si želá väčšina Európanov - nemusel viac myslieť na peniaze. Pre niekoho by sa tu šťastný príbeh skončil a všetko ostatné by bol už len boj o udržanie sa na trhu. Pre Ondreja sa však ešte len vtedy začalo jeho hľadanie slobody.

„Amsterdam bol propagovaný ako mesto slobody, ale zistil som, že je to len imidž pre turistov, bola to ilúzia, ktorá ma tam doviedla.“ Pomaly bol presýtený mestským prostredím, rutinou a nekonečným stresom, ktorým žili ľudia okolo neho. Okrem počasia ho ale najviac trápila čoraz väčšia závislosť od financií a otázky Holanďanov pri zoznamení: „Kde pracuješ a koľko ti to hodí?“ Nestotožňoval sa s tým a niekoľko ďalších rokov hľadal miesto, kde by sa od peňazí vedel úplne odpútať. Navštívil Kubu, ale zistil, že tam je slobody ešte menej. Bol istý čas v Ľubľane, ale viac ako neústupčivé zimy ho predsa len lákalo mierne podnebie Latinskej Ameriky, kde bolo všetko, čo chcel - slnko, baby, príroda. Pol roka sa v Barcelone učil po španielsky a potom definitívne opustil obleky, mesto a život v kancelárii pri počítači.

Na svojich cestách si vytvoril jasnú predstavu toho, čo chce. „Prišiel som na to zvláštnym postupom. Jedlo, ktoré som si kúpil za peniaze na Slovensku, aj inde, kde som žil, nedosahovalo kvalitu, akú som chcel. Hľadal som možnosti, ako byť uspokojený a na Slovensku som veľmi rýchlo zistil, že niečo také nie

je dostupné. Preto som hľadal inde.“ Svoju ekofarmu s rozlohou 50 hektárov nakoniec, po preskúmaní podmienok v Kostarike, Argentíne a Uruguaji, kúpil v Ekvádore, v časti Amazónia, v tropickom pralese vo výške 1000 m.n.m. „Urobil som to tak, ako som bol naučený zo západného sveta. Našiel som spoločníka, ja som mal byť investor a on sa mal o všetko starať, ale v istom momente som zistil, že to nie je môj osud. Plán bol, že to kúpim, budem mať prístup k zdrojom a užívať si, ale potom som pochopil, že by som sa tomu rád venoval aj sám.“ A tak spolu s domácimi mačetuje trávu, sadí banánovníky, maniok, prekopáva vodu, robí sadeničky... Svoju farmu ponúkol ako miesto na oddych a znovunájdenie sa po rokoch práce v meste aj ďalším dobrovoľníkom, ktorí k nemu chodia z celého sveta. Jedna to, čo si vypestujú, všetko je spoločné, všetci prichádzajú bez peňazí, ktoré na jeho farme nemajú žiaden význam. Keď je pekné, učia sa sadiť, starať sa o plodiny a o zvieratá. Keď prší čítajú, vzdelávajú sa alebo ich domorodé indiánske ženy učia pôvodné remeslá.

Ľudia, ktorí k nemu prichádzajú, sú rôzni, no niečo majú spoločné. Utekajú pred civilizáciou. Často sa im po návšteve farmy úplne zmení pohľad na svet: „Nedávno prišla väčšia skupina, s ktorou sme šli do mesta, a keď sme sa vrátili, zistili sme, že nám vykradli celý dom. Zmizlo im všetko, doklady, ruk-saky, kreditky... to bol moment, keď si uvedomili svoju závislosť od materiálnych vecí, no povedal som im, pozrite sa, sme tu, sme zdraví, máme čo jesť, sme jeden druhému rodina a o nič nejde. Pustili to z hlavy, urobili sme si takú žúrku, až sa každý uvoľnil a stálo to za to.“

Ale aj v tomto raji ho peniaze neustále prenasledujú. V oblasti, kde žije, je sedem indiánskych kmeňov, každý s vlastnými tradíciami a jazykom, ale s rovnakým prístupom k peniazom. „Ešte ich starí rodičia žili bez peňazí, rodičia sa s nimi zoznámili a ich deti z toho ohlúpili takou rýchlosťou, že nechápu, aké nebezpečenstvo peniaze znamenajú. Zadĺžia sa v banke, nevedia to riešiť a prichádzajú o rodinné majetky. Je to čím ďalej tým horšie.“ Pôvodní indiáni sú pritom ľudia, ktorí si vedeli užívať a pracovali len toľko, koľko bolo treba. Ráno muž išiel na lov, žena sa starala o záhradku, večer sa stretli pri ohníku a spolu to oslávili. Konzumný spôsob života však mnohé rodiny zmenil. Fakt, že sem Ondrej prišiel ako investor, ho v ich očiach natrvalo poznamenalo. „Teraz by som to urobil inak, nič by som nekupoval, ale snažil by som

sa ponúkať svoju energiu a zapájať sa do projektov ako dobrovoľník. Tým, že vlastným pôdu, je na mňa vyvíjaný tlak, aby som ľudí zamestnal, dal im prácu a vyrábal zisk, ale má to presne opačný efekt. Miestni ľudia, ktorým som chcel pomôcť a teda u mňa začali pracovať, úplne prestali pestovať plodiny pre seba. Stali sa závislými od farebných papierikov.“

Aj to je jeden z dôvodov, prečo chce z Ekvádoru odísť. Ako povedal, najviac mu budú chýbať deti z tunajšej základnej školy, ktoré ako dobrovoľník učí základy angličtiny. S nimi zažil aj jeden z kultúrnych šokov. „Najprv sa ma veľmi báli, pretože tam sa traduje, že bieli muži kradnú deti a režu ich na orgány. Ale potom sme sa skamarátili. Tieto deti ma očarili svojou čistou dušou a očami, ktorých pohľad možno znamená, že tento svet sa môže vyvíjať iným smerom. Ak budú mať správneho sprievodcu životom.“

Kultúrny šok s dospelými bol o dost' zábavnejší. „Tu je každý biely človek Američan, Gringo. Slušný výraz na to isté je Mister, aj keď Gringo vlastne nič negatívne neznamena. Pôvod tohto slova je z vety „Green, go!“ - „Zelení, odíďte“, asi podľa farby uniforiem.“

To všetko je Ondrej pripravený opustiť, vrátane prosperujúcej farmy, ktorú nechce predať, len ju niekomu nechať. Nemá potrebu sa na ňu už nikdy vrátiť. Podľa neho vlastníť kus zeme neznamena mať niekde domov. „Môžem byť doma všade. Majetok je len akýsi záväzok voči platnému systému, musím zaň platiť dane a to je to, prečo sa to robí. Rád pomáham a rád sa delím. Stále verím, že je dobré deliť sa o zem. Máme ju len jednu a mali by sme ju deliť spravodlivým spôsobom, no peniaze nie sú žiadnym spravodlivým vyjadrením toho, kto si môže strážiť koľko teritória.“

Aj teraz na Slovensku bol sklamaný z toho, čo videl. Vyčerpaných, vystresovaných ľudí, ktorí každý deň zápasia o prežitie, vrátane vlastnej rodiny, ktorá nie celkom chápe jeho pohnútky. Najmä rodičia. Stále ich nepresvedčil o tom, že žiť sa dá aj bez peňazí.

A pri poslednej návšteve bola reč o tom, že hľadať svoje šťastie nemusí len na druhom konci sveta, ale aj niekde, kde by mu mohli byť bližšie. „Už ma neprehovárajú, vedia, že to nepomôže. Myslím si, že sa s tým len potrebujú zmieriť.“

Do konca roka by už chcel byť na novom mieste. V Brazílii je niekoľko možností, kde by sa mohol zase na čas usadiť. „Nezávislosť v rámci jedla, ovocia a zeleniny by tam mala byť ako základný predpoklad. Samozrejme pitná voda, bezpečné prostredie a ľudia, ktorí sa chcú učiť a majú potrebu chrániť prírodu a žiť s ňou v harmónii.“

Ondrej niekedy pripomína vymysleného hrdinu z filmu. Pri počúvaní jeho príbehu človek stále čaká, že na konci povie, kto ho zrežiroval a kto hral v hlavnej úlohe. Predstava, že tento mladý štihly muž s krásnou tvárou, širokým úsmevom a iskrami v očiach

možno už teraz sedí v indiánskej lodi a utiera si spotené čelo posledným čistým tričkom, človeka, naopak, zamrazí. Jeho viera v to, že tento svet speje ku koncu, ale že ešte máme šancu, že ľudia vedú spolupracovať a učiť sa navzájom a pritom existovať bez peňazí, je silnejšia než čokoľvek iné. „Ľudia, ktorí žijú v amazonskej prírode, vôbec nevedia, že to je posledný kúsok prírody na svete, že to je posledný prales, pretože ho celý život mali, vyrastali v ňom a je to pre nich prirodzené. Nevedia, že je to posledný drahokam na svete. Ľudia si neuvedomujú, že nie peniaze, ale Zem je tá, kto nás živí.“

Ak šťastne dorazí do cieľa, živý a zdravý, čo by tam musel nájsť, aby bol ochotný usadiť sa? „Lásku. Dostal som ju všade, ale nie do takej miery, aby ma paralyzovala.“ Čo viac mu zaželať na jeho dlhej ceste hľadania slobody, než aby našiel to, čo hľadá.

K najfrekventovanejším lokalitám s kontinuálnou domácou i zahraničnou návštevnosťou nesporne patrí Zádielska tiesňava, situovaná severne od rovnomennej obce Zádiel, ktorá tvorí vstupnú bránu do prilahlej doliny. Pôvodná osada bola založená ešte pred tatárskym vpádom; písomne je doložená od roku 1317, keď patrila panstvu Turňa. Samotný názov nevelkej sídelnej aglomerácie výstižne charakterizuje okolitý terén a dodáva mu pečať rozprávkovej krajiny s patričným nádychom tajomna. Približne trojkilometrová trasa verne kopíruje Blatný potok, pričom sa pozvoľna zužuje, aby následne vytvorila typickú tiesňavu. Vymodelovala ju intenzívna erózna činnosť dominujúceho recipientu počas niekoľkých tisícročí. Kaňon je miestami široký iba 10 metrov, ohraničený kolmými vápencovými stenami, ktoré dosahujú relatívnu výšku nad 300 metrov.

Bizarné skalné útesy sa členia do viacerých častí a ich tvarová pestrosť a mohutnosť im priradila svojrázne pomenovania. Ihneď na začiatku úžlabiny vľavo sa vypína varí najmohutnejšia Cukrová homoľa, ktorú tvorí izolovaný solitér 105 m vysokej skalnej veže. V stenách doliny je evidentných niekoľko jaskýň, z ktorých nálezy poskytli cenné archeologické svedectvo z obdobia nášho praveku. Zádielska tiesňava je bohatá aj na vzácny výskyt zriedkavých a chránených druhov flóry i fauny, a pre svoju jedinečnosť bola v roku 1954 vyhlásená za prírodnú rezerváciu.

Údolie po celej dĺžke vytvára fantastické scenérie a končí pod najvyššou kótou Grečou (891,3 metrov n.m.), odkiaľ sa možno dostať do ďalších zaujímavých oblastí krasového komplexu. Jednou z nich je Hačavské sedlo, z ktorého vedie značková trasa do najvyššie položenej rázovitej obce Hačava so zacho-

vanými zrubovými domkami, pokrytými šindľovou strechou. Osada bola založená na zákupnom práve panstva Turňa a jej kolonizátormi boli kočujúci Valasi. V súčasnosti sa toto horské sídlo zjavne mení na chalupársku oblasť s nebyvalým turisticko-rekreačným potenciálom. Dopravná komunikácia smerom na juh prechádza nemenej pôsobivou tiesňavou, Hájskou dolinou, ktorá oddeľuje od seba dve susediace planiny. Vytvoril ju Hájsky potok, prameniacy pod Hačavským sedlom, odkiaľ steká k Hačave a ďalej

pokračuje vo forme kaskád, ktorými sa ostro zarezáva do hrubých vrstiev usadeného travertínu. V úseku Čertov most tiesňava nadobúda extrémne divoký ráz so šírkou dna 10 m a výškou stien až 100 m. V dolnej časti Hájskej doliny upúta chránená prírodná pamiatka Hájske vodopády, ktoré vznikli na travertínových hrádzach a ich výška miestami dosahuje takmer 7 metrov.

Náhornú plošinu medzi Zádielskou a Hájskou dolinou vyplňuje morfológicky výrazná Zádielska planina, na ktorú sa možno dostať po turnianskej hradnej stráni priamo z mestečka Turňa n/Bodvou. Odmenou za pomerne náročný výstup po kamennom chodníku, plnom krasových jám či iných škrapových nástrah, je nádherný panoramatický výhľad do hlbokého kaňonovitého údolia s monumentálnymi bralnatými exotmi. Planinu budujú svetlé vápence s typickým krasovým reliéfom, ktorý je zvlnený do rôznych tvarov. Pôvodný lesný kryt je tu značne rozrušený a zväčša premenený na rozsiahle trávnaté plochy s chránenou flórou, v ktorej obzvlášť vyniká zastúpený druh vzácnych epilítov. Severne od vrcholu planiny sú zreteľne badateľné zvyšky mohutného 3 km dlhého kamenného valu bývalého Zádielskeho hradiska. Pevnosť mala výbornú strážnu a obrannú funkciu, a z bezpečnostného hľadiska bola najväčšou pravekou fortifikáciou na území Slovenska s rozlohou 100 ha opevnenej plochy.

Krajinársky mimoriadne atraktívne územie juho-východne uzatvára Turniansky hrad, ktorý dominuje nad okolím a vytvára svojráznu kulisu pri vstupe do tejto značne exponovanej časti národného parku Slovenský kras. Zrúcaniny bývalej šlachtickej pevnosti ako nemé svedectvo dávnej minulosti vypínajú sa na Turnianskom hradnom vrchu, ktorý bol v roku 1964 o rozlohe 13,8 ha vyhlásený za prírodnú rezerváciu. Ide o ochranu vápencového škrapového poľa južného úbočia Zádielskej planiny, ktoré patrí medzi najvýznamnejšie floristické lokality so vzácnou xerothermnou lesostepnou vegetáciou v rámci celého Slovenska.

Po vizuálnej absorpcii famózných krajinotvorných fenoménov návštevník nevojak nadobúda pocit, že sa ocitol v zázračnej krajine, ktorá bola iba akousi mirážou či preludom. Následne pozvoľna vstupuje do reality plný neopakovateľných dojmov a dobrodružných zážitkov. Priamy kontakt s jedinečným komplexom zádielskej lokality mu natolko učarí, že pri každej príležitosti sa bude musieť na tieto magické miesta opätovne vrátiť, aby si ich nanovo oživil vo svojich memoároch.

Krasové oblasti na juhu Slovenska svojou prírodnou a krajinotvornou hodnotou patria medzi najprítazlivejšie turistické destinácie. Ich atraktivitu umocňuje predovšetkým charakteristický reliéf, zastúpený typickým krasovým fenoménom vo forme škrapových polí, jaskynných systémov, kaňonov, priepastí, vyvieráčiek, rôznych závrto, jám či iných pozoruhodných útvarov. K zvýšenému záujmu do značnej miery prispieva prevažne odlesnený terén s hustou sieťou značkových chodníkov a poznávacích trás, ktorých cieľovými bodmi zatiaľ sú aj početné historické a kultúrne pamätihodnosti, rozložené takmer po celom teritóriu.

Výrazný krasový fenomén

Tamara Hrabková

V roku 1988 vydal Ústredný pedagogický ústav pre vzdelávanie učiteľov v Bratislave v Slovenskom pedagogickom nakladateľstve v náklade štyristo kusov, čo sa dá na to obdobie označiť takmer ako samizdat, spomienky Eduarda Oravského za prvých dvanásť rokov jeho učiteľského pôsobenia. Autor je ročník 1904, liptovský rodák, syn vdovy po dedinskom podnotárovi. Po ľudovej škole pokračoval štyri roky na liptovskomikulášskom gymnáziu, potom z nedostatku finančných prostriedkov, aby uľahčil matke, odišiel do učiteľského ústavu do Levíc, kde získal štipendium. Neskôr požiadal o možnosť urobiť si maturitu na gymnáziu, aby mohol vyštudovať vysokú školu. Osem rokov pôsobil na jednotriednej cirkevnej rímsko-katolíckej ľudovej škole v Nevidzanoch vo vtedajšom okrese Vráble. Okrem povinnosti učiteľa vykonával aj službu organistu v kostole. Po dosiahnutí kvalifikácie pôsobil štyri roky ako odborný učiteľ v meštianskej škole v Trenčíne. V ďalších rokoch vystriedal školy v maďarsko-slovenskej oblasti, medzi inými gymnázium v Galante. Vo svojich spomienkach opisuje študentské roky počas prvej svetovej vojny a najmä pôsobenie dedinského učiteľa. Mnohé ťažkosti, s ktorými sa stretol ako dedinský učiteľ, pripisoval vplyvu hungarizácie, ktorú prežíval ešte dlhé roky po vojne. Vzdelanostná úroveň slovenskej dediny bola nízka. K určitému rozšíreniu obzoru obyvateľov prispela aj prvá svetová vojna, lebo skoro v každom dome bolo viac frontových vojakov, ktorí zo sveta priniesli určité poznatky a isté nacionálne a sociálne uvedomenie. Ale po čase upadli viac-menej zase do letargického stavu, v akom slovenské dediny predtým desaťročia žili.

Autor píše, že školská správa mala v tom čase na starosti aj osvetu, a tak každý učiteľ bol aj osvetovým pracovníkom. Učiteľ na dedine bol nielen učiteľom svojich žiakov, ale aj poradcom svojich spoluobčanov. Spomína na ľudové kurzy, kde museli mnohých spoluobčanov doslova učiť čítať a písať.

Podľa autora u mužov to ešte išlo, horšie to bolo so ženami. Často i dobrá gazdiná sa sotva vedela podpísať. Gazdiné aj v obci, kde autor ako učiteľ pôsobil, vedeli celkom slušne variť i piecť, na hody, fašiangy i pri iných príležitostiach vedeli vystrojiť parádne obedy, ale keď sa mali podpísať, prišli do rozpakov. Viaceré ženy nevedeli ani prečítať texty z modlitebnej knihy.

Autor spomína, ako okrem učiteľovania na svojom prvom pôsobisku viedol obecnú knižnicu, stal sa hasičom, dokonca i zástupcom veliteľa a tajomníkom miestneho hasičského zboru, účtovníkom potravinárskeho družstva. Poukazuje na to, že v dedine boli len traja inteligenti - farár, notár a učiteľ. Na dedinského učiteľa sa obracali zhora i zdola. Keď si položil otázku, ako na to mohol učiteľ stačiť, hneď si odpovedal, že život bol jednoduchší, nebol rozhlas, televízia a ľudia boli menej nároční.

Eduard Oravský konštatuje, že jeho generácia zažila okrem iných udalostí štyri štátne útvary, dvoch „apoštolských“ kráľov, dve svetové vojny, sedem závažných politických prevratov, jedenásť prezidentov a trinásť školských reforiem. Aj keď spomienky nepresahujú rok 1935, v jednotlivých kapitolách pútavo opisuje študentský život na liptovsko-mikulášskom gymnáziu a v štátnom učiteľskom ústave v Leviciach, život učiteľa na dedine a v meste v rokoch prvej republiky, porovnáva postavenie učiteľa za Rakúsko-Uhorska a v Československej republike a uvádza ďalšie zaujímavosti týkajúce sa dejín pedagogiky na Slovensku.

Aj keď o svojom súkromnom živote - dozvieme sa len, že odišiel za manželkou-učiteľkou do Trenčína - nepíše, napísal knihu, ktorá dopĺňa naše poznatky o učiteľskom povolání za prvej republiky a určite stojí za prečítanie.

Vojtech Čelko

EDUARD ORAVSKÝ SPOMIENKY UČITEĽA

úryvok

Republika bola tu, ale trvalo to niekoľko mesiacov, kým vojaci novej československej armády obsadili celé územie Slovenska. A tak na neobsadenom území pokračoval život niekdajšieho uhorského štátu ďalej. Nebolo už časťou monarchie, lebo bývalé Uhorsko bolo dňa 16. novembra 1918 vyhlásené za samostatnú Maďarskú republiku. Niekdajšie Uhorsko sa s Rakúskom rozišlo. Jeho vláda sa usilovala pretvoriť krajinu na demokratický štát. Ústami svojich vedúcich činiteľov sľubovala, že splní národné túžby národov žijúcich na tomto území, ale celistvosti štátu sa nechcela vzdať. V tomto smere sa usilovala nadviazať kontakt aj s niektorými slovenskými politikmi. Ešte pre proklamáciu Maďarskej republiky vydala vláda protest, i napriek rozhodnutiu dohodových mocností, proti obsadzovaniu Slovenska československými vojenskými jednotkami a vysielala na

toto územie svoje vojenské oddiely. Na jeseň 1918 vznikli na mnohých miestach zrážky týchto oddielov s československými vojenskými jednotkami. Nová maďarská vláda organizovala odpor proti oslobodeniu Slovenska v snahe stoj čo stoj zachovať integritu Uhorska.

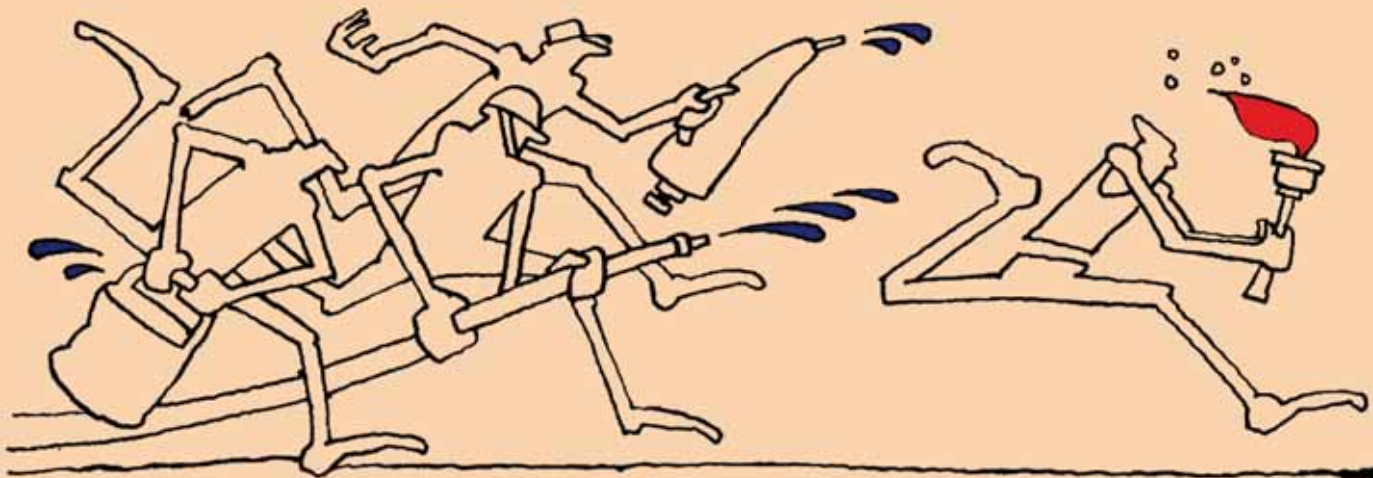
Severné župy Slovenska boli už obsadené československou armádou. Prvá slovenská vláda sa presťahovala zo Skalice do Žiliny, odkiaľ sa začala organizovať nová československá štátna moc. Na čelo žúp sa dostávali československou vládou vymenovaní župani, na čelo okresov noví československí okresní náčelníci. Začalo sa aj s organizovaním československej armády. Na podporu verejného poriadku zorganizovali zbor dobrovoľníkov, Jánošíkovu družinu. Vymenovaní boli aj noví slovenskí školskí inšpektori a začalo sa organizovať školstvo a vyučovať v slovenskom jazyku. Štátni a verejní zamestnanci hneď, ako zložili novému štátu prísahu vernosti, boli

prevzatí do jeho služieb. Exponenti bývalého režimu boli jednak prepustení, jednak sami opúšťali územie Slovenska a odsťahovali sa na územie Maďarska.

Tak to bolo na severe, ale v južných oblastiach Slovenska maďarská štátna administratíva, i školská, pracovala ďalej. Pravda, vo veľmi protichodných podmienkach.

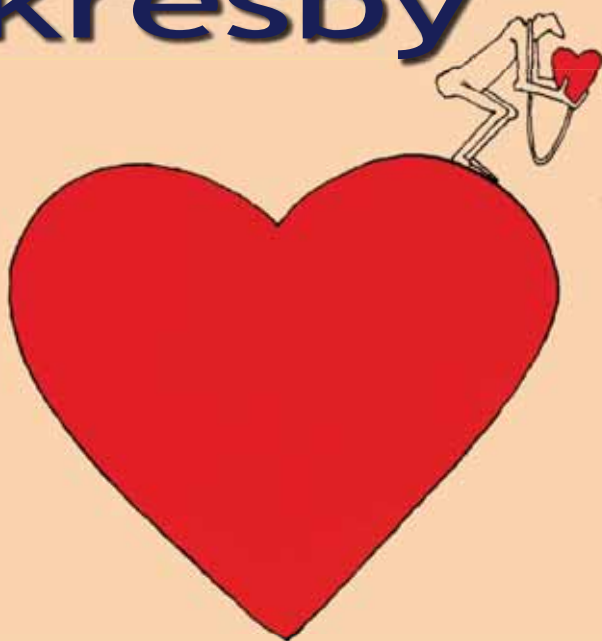
Po prechodnom chaose a po ústupe chrípkovej epidémie otvárali sa v týchto oblastiach na mnohých miestach znovu brány škôl a vyučovalo sa i naďalej v maďarčine. Takto sme sa koncom roku 1918 znova dostali do nášho ústavu. Zišlo sa nás už oveľa menej. Mnohí žiaci sa už do školy nevrátili. Ale po vianočných prázdninách nás do školy už viac nevolali.

VYSIELANIE PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ČR ČESKÝ ROZHLAS		
ČRO 1 - RADIOŽURNÁL	utorok	20.05 - 21.00
ČRO 6/RSE	streda	19.15 - 19.30
Regina Praha	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ústí nad Labem	pondelok, streda	18.45 - 19.00
Plzeň	pondelok, streda piatok	19.45 - 20.00 19.30 - 20.00
České Budějovice	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Hradec Králové	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ostrava	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Brno	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Olomouc	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Sever	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Vysočina	pondelok, streda	19.45 - 20.00

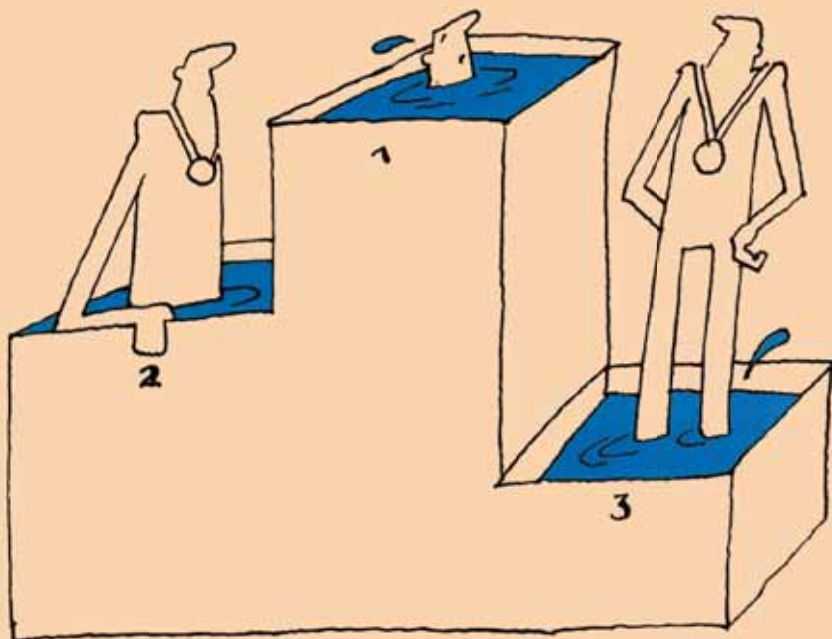

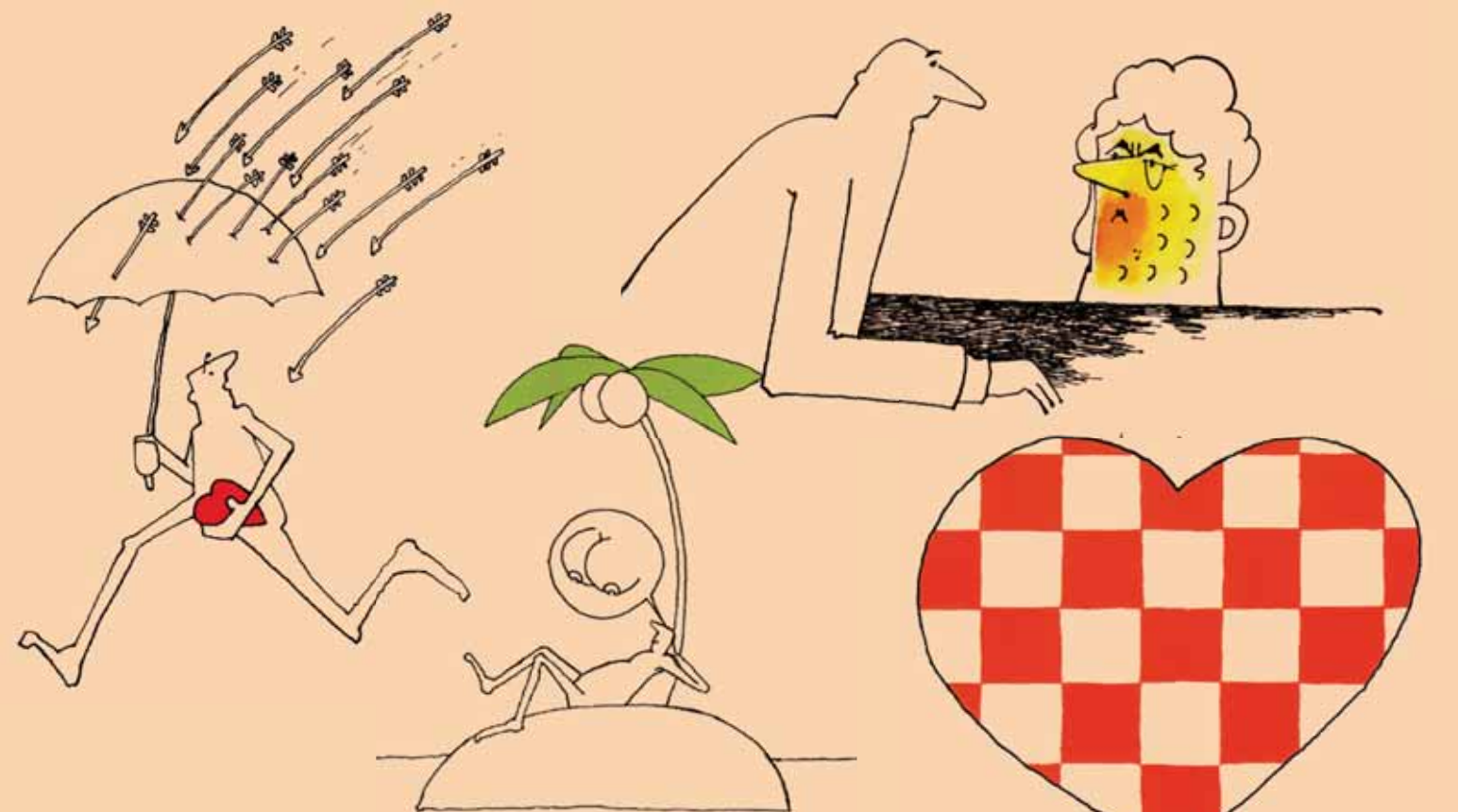
Neznesiteľná ľahkosť kresby

Kazokanala

Aj tento rok by sme vás, naši milí čitatelia, radi trochu rozveselili pri príležitosti blížiaceho sa konca roka. Tentoraz sme si na to vybrali kresby slovenského karikaturistu Kaza Kanala, zakladateľa a predsedu Slovenskej únie karikaturistov, prezidenta Federation of European Cartoonists Organisation - Slovakia a čestného člena Brazílskej asociácie karikaturistov. Kazo Kanala študoval architektúru na Stavebnej fakulte SVŠT v Bratislave. Je autorom výtvarných návrhov k tridsiatim šiestim animovaným filmom, usporiadal množstvo výstav nielen svojich diel, ale aj kresieb členov Slovenskej únie karikaturistov. Napokon Slovensko-český klub pripravuje spolu s nakladateľstvom Kobra a Českou úniou karikaturistov každoročný pražský Salón kresleného humoru slovenských karikaturistov, medzi ktorými nikdy nechýbajú charakteristické kresbičky Kaza Kanala. Výstavy bývali tradične v Malostranskej besede a v čase, keď sa táto budova rekonštruovala, sa na dlhé roky presťahovali do Klubu Mánes na brehu rieky Vltavy.

Kazo Kanala je tiež usporiadateľom takzvaných „kazových štvrtkov“ - každý štvrtok už od roku 1993 navštevuje deti v Detskej fakultnej nemocnici v Bratislave, ale aj v zahraničí. Jeho pozvanie na toto podujatie prijalo už takmer stopäťdesiat popredných domácich i zahraničných umelcov. Získal tiež niekoľko desiatok ocenení.

Pre vašu potechu a veríme, že i úsmev, prinášame niekoľko kreslených vtipov z jeho knihy, ktorá má anglický názov Unbearable Lightness of Drawing, teda v preklade Nezniesiteľná ľahkosť kresby...

Nad'a Vokušová

Barrandov hľadal chlapov

„Politická strelnica“ je azda jediná, a treba zdôrazniť, že veľmi kritická, publicistickou formou realizovaná zábavná relácia, ktorá sa až nečakane dlho udržala na obrazovke. Jej autorka má však v pláne v novom roku ju oživiť - uskutočniť v nej určité zmeny. Televízia Barrandov vyhlásila preto v jesenných mesiacoch konkurz na najvtipnejšieho „vtipálka“ a dala mu taký akurátny názov - Bubu hľadá chlapa. Ako sme sa dozvedeli z prvej časti tohto miniseriálu (vysielala sa 6. novembra), Z. Bubílková zaznamenala o túto súťaž mimoriadny záujem - prihlásilo sa do nej až 182 mladších i starších mužov. A tak sme po sobotách mohli sledovať veľmi zaujímavé sedemdesiatminútovky, presnejšie, zábavné šou.

Každý z týchto mužov sa porotu pokúšal presvedčiť, že on je ten, kto na to má, aby v Zuzaninej novej relácii nahradil vynikajúceho humoristu M. Šimka. Porotcami, a veruže prísny, boli traja muži, pre ktorých je humor a satira takmer každodenným chlebom: spisovateľ Martin Komárek, novinár Pavel Zuna a niekdajší Zuzanin kolega z bratislavského rozhlasu, humorista Milan Markovič, i v českých médiách dobre známy.

Súťažiaci muži dostali za úlohu pred komisiou vystúpiť s vlastnou miniscénkou, prípadne monologickým rozprávaním o humoristických stránkach života. Autorka, ktorá v tejto šou zastávala hlavnú rolu, uvádzala jednotlivé súťažné vystúpenia a vtipne komentovala hodnotenia porotcov. Nezabúdala pritom ani na „svoje“ politiku zaväňajúce vtipy a tematicky akurátne zostrihy z rokovania v parlamente. Porotcovia nesklamali divácke očakávania - súťažiacich hodnotili so šarmom a im vlastným humorom. Najvtipnejšie sa však na snahu „hľadaných chlapov“ vyjadroval M. Markovič a divákovi prišlo ľúto, že režisér (Vojtěch Nouzák) častejšie do priameho vysielania nezaradil jeho výpovede, ostatní dvaja porotcovia totiž takmer zakaždým dostali možnosť hodnotiť súťažiaceho.

Ku kladom jednotlivých častí týchto sobotných programov TV Barrandov možno pripísať aj humoristicky ladené pohybujuce sa kresby Z. Bubílkovej, opisujúce prípravu súťažných vystúpení a rozhovor o „civile“ týchto chlapov. Aj jej reč vyznela v tomto programe lepšie než v „strelnici“ - hovorila prirodzene a uvoľnene, bez zbytočného pátosu. No azda mal režisér lepšie ustrážiť jej minútáž - bola zbytočne dlhá, divákovi sa viac žiadalo počúvať trefné, vtipné výpovede porotcov.

V záverečnej časti poslednej relácie sa diváci dozvedeli mená najvtipnejších a herecky najnadanejších súťažiacich mužov. Každého z nich autorka relácie postupne využije v novom roku v „strelnici“ (či aký názov táto relácia ponesie). Fakt je, že pred záverečnou zvučkou sa verným divákom, milovníkom politickej kritiky, žiadalo čo-to dozvedieť o zameraní novej relácie v budúcich mesiacoch.

A nemožno ani zabudnúť pochváliť Barrandov - ako prvá televízna stanica vôbec uskutočnila súťaž o najvtipnejšieho humoristu, a pritom tak bohato zastúpenú.

Jolana Kolníková

PREDPLATNÉ

Ponúkame vám možnosť za mimoriadne výhodných podmienok si náš časopis predplatiť. Jedno číslo vás bude stáť len 10 Kč (na Slovensku 10Sk/0,33 €), pričom cena vo voľnom predaji je 18 Kč/18 Sk/0,6 €! Dostanete ho teda za 55 percent ceny a nemusíte ho zháňať po stánkoch!!! Sami si môžete zvoliť aj obdobie!

Zašlite objednávkový kupón s vyznačeným predplatným obdobím (prípadne si časopis objednáte telefonicky), my vám začneme zasielať magazín Slovenské dotyky a zároveň vám pošleme i vyplnenú zloženku, ktorou uskutočnite úhradu.

Predplatné v ČR:
Písomné objednávky:
Vydavateľství MAC, s. r. o.
U Plynárny 85,
101 00 Praha 10
Telefonické objednávky:
272 016 638

Predplatné v SR:
Písomné objednávky:
Magnet-Press Slovakia,
P. O. Box 169, Teslova 12,
830 00 Bratislava
Telefonické objednávky:
244 454 559, 244 454 628

Firmy (z ČR i SR) môžu uhradiť predplatné aj na základe faktúry. Platí normálny postup, treba len na objednávkový kupón dopísať heslo „faktúra“ a priložiť lístok s vaším IČO, DIČ a bankovým spojením.

Objednávky do zahraničia (mimo ČR a SR) na rok 2011 prijíma redakcia. Poplatok 15 USD (Európa a zámorie pozemnou cestou), respektíve 20 USD (zámorie letecky) uhradte na náš účet číslo 192786560227/0100 v Komerčnej banke, pobočke Praha-Mesto.

SLOVENSKÉ DOTYKY

Magazín Slovákov v ČR
OBJEDNÁVKOVÝ KUPÓN

.....
meno a priezvisko

.....
adresa (vrátane PSČ)

od mesiaca:

do mesiaca:

.....
podpis

Mesačník SLOVENSKÉ DOTYKY,

Magazín Slovákov v ČR, č. 12/2010 - 01/2011

Vydavateľ: Slovensko-český klub, Anastázova 15, 169 00 Praha 6, IČO: 65398777

Vydavateľstvo: Vydavateľství MAC, spol. s r. o., U plynárny 85, 101 00 Praha 10

Adresa redakcie: Salmovská 11, 120 00 Praha 2, tel.: 224 918 483

tel./fax, záznamník: 224 919 525, e-mail: dotyky@czsk.net, http://dotyky.czsk.net

Šéfredaktorka: Naďa Vokušová, zástupca šéfredaktorky: Vladimír Skalský,

grafická úprava: Jozef Illiaš, jazyková úprava: Éva Svorová

Inzerciu prijíma redakcia

Rozširuje PNS, Mediaprint&Kapa, Transpress a sítokomunni distributéri

Vychádza s finančným príspevkom Ministerstva kultúry ČR

Podávanie novinových zásielok povolila Česká pošta, s.p., odštepny závod Praha,

č. j. NOV 6098/96 zo dňa 23. 8. 1996, reg. č. MK ČR 7535,

Vyšlo 20. 12. 2010

Redakčná rada:

Anton Baláž, Ladislav Ballek (predseda), Vojtech Čelko, Lubomír Feldek,
Vladimír Hanzel, Emil Charous, Ján Rakytko, Vladimír Skalský,
Juraj Šajmovič, Marián Vanek, Robert Vano, Naďa Vokušová, Gabriela Vránová

Vydavatelství MAC
spol. s r.o.

U Plynárny 404/91, 101 00 Praha 10
tel./fax: 226 218 865
e-mail: info@vydavatelstvimag.cz

Nabízí

• zajištění

kompletního vydavateľsko-nakladateľského servisu
foto, grafická úprava, tisk,
správa predplatiteľského kmene,
distribúcie predplatiteľom
pro periodika i knižní publikace

• vlastní produkci

50 druhů diet při nejčastějších onemocněních,
stolní kalendáře „Práce na zahrádce“,
„Recepty pro diabetiky“,
knihy s hobby a sportovní tematikou.

Více o nás a našich titulech včetně
možnosti pohodlného nákupu
v našem e-shopu, naleznete

na www.vydavatelstvimag.cz

neviditeľná

oslava matky

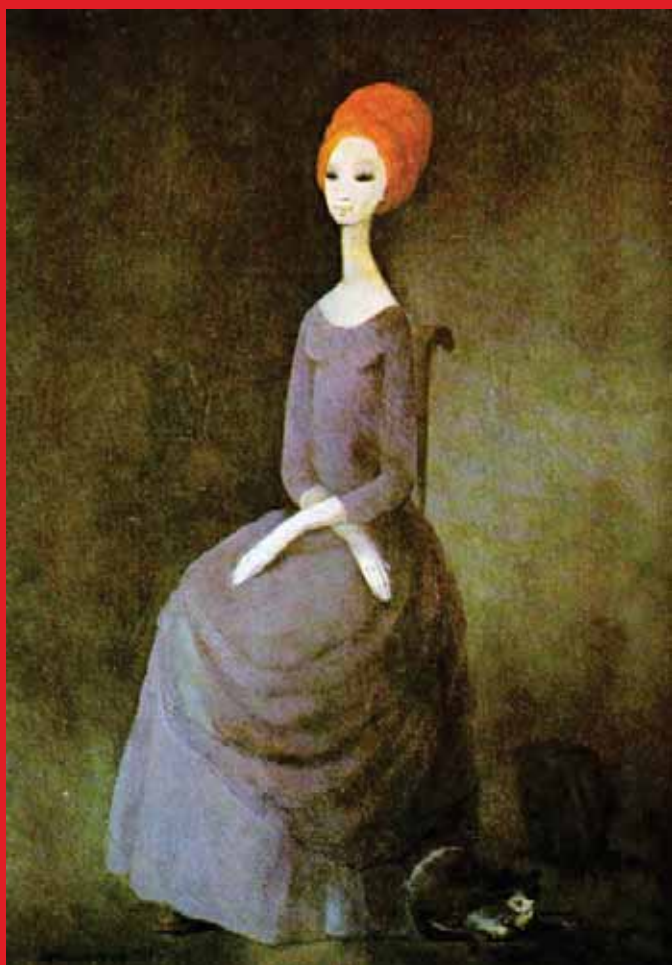
V týchto dňoch si pripomínáme 20 rokov odo dňa, keď odišla z radov slovenských výtvarných umelcov predstaviteľka magického poetizmu, životná družka národného umelca Júliusa Nemčíka - výtvarníka, ktorý spojil svoj osud s východoslovenskou krajinou.

Edita Spannerová študovala na Umeleckopriemyselnej škole v Budapešti u prof. Helbingha a Haranghyho (1934-1939), neskôr na súkromnej maliarskej škole K. Koffána v Budapešti.

Žena v imaginatívnom prostredí

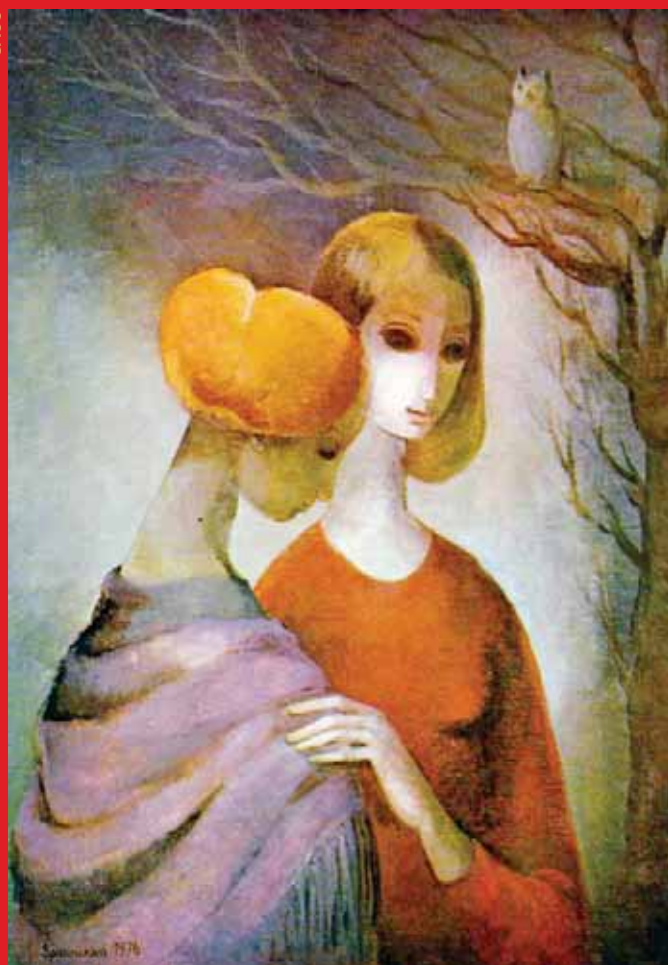
Slovenská predstaviteľka magického poetizmu si vytvorila vlastný typ idealizovanej ženy, ktorý v rôznych polohách zoskupovala a menila. Jej bytostne lyrické založenie našlo orientačnú oporu najprv v programovom primitivizme s ozvenou historický štýlov (ľudová gotika, Boticelliho lyrizmus), neskôr v novších imaginatívnych prúdoch (poetizmus, Zrzavý). V jej obrazoch, maľovaných

predovšetkým technikou pastelů (výnimočne olejom), je žena zakomponovaná do štylizovaného a imaginatívneho prírodného prostredia. Tým istým spôsobom zobrazovala aj svet detí. Je pozoruhodné, že aj keď žila a tvorila vedľa o 10 rokov staršieho a veľmi dominantného umelca, išla vlastnou cestou, nedala sa ovplyvniť ani presmerovať.

däma

SOVA

JIŘÍ SUCHÝ PRE PROGRAM BABYLON

JURAJ TURTEV A JUDITA KAŠŠOVICOVÁ

NAĎA VOKUŠOVÁ A ROBERT VANO

10 rokov

ČeskoSlovenskej scény

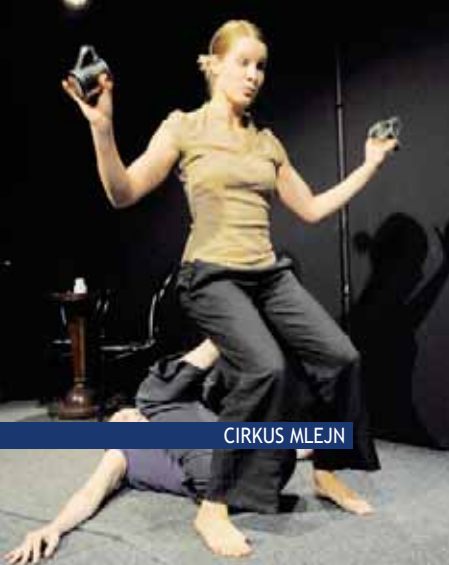

LADISLAV BALLEK

Prvú polovicu októbra ukončil večer, ktorý v legendárnych priestoroch pražskej Violy pripomenul dlhú cestu, ktorú ušla ČeskoSlovenská scéna, divadelnícke občianske združenie, za desať rokov od svojho oficiálneho založenia. Keďže mottom činnosti subjektu, ktorý svoje prvé krôčiky stihol dokonca už pár mesiacov pred registráciou, je od začiatku privádzať na javisko českých a slovenských divadelníkov spolu a nechať ich hrať každého vo svojom jazyku, presne taký bol aj slávnostný program.

Uvádzali ho predsedníčka sesterského, či tak trochu materského Slovensko-českého klubu, Naďa Vokušová, a predseda ČeskoSlovenskej scény, Jiří Klapka. Ako inak, než dvojjazyčne. A hneď v úvode programu dostal Cenu ČeskoSlovenskej scény za prínos k Česko-slovenským divadelným vzťahom Jiří Suchý. Než zaspieval s Jitkou Molavcovou skonštatoval, že keďže celé Česko-Slovensko je stále jeho duchovným domovom, dal si ju vlastne sám.

Podujatie sa konalo pod záštitou ministra kultúry ČR Jiřího Bessera a s podporou jeho ministerstva v rámci mesiaca Česko-slovenskej vzájomnosti, na akciu prispel aj Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí a účasťou ju podporili hneď dvaja slovenskí veľvyslanci v Prahe - ten súčasný, Peter Brňo, i bývalý, Ladislav Ballek.

CIRKUS MLEJN

VÁCLAV APPL A DUŠAN MALOTA

PETER BRŇO

IRENA KANOVSKÁ

ALEXANDER SCHONERT A JIŘÍ Klapka

S JIŘÍM SUCHÝM PŘIŠLA AJ JITKA MOLAVCOVÁ

TIBOR NEIZER

PETER POLDAUF

10 rokov ČeskoSlovenskej scény

Už pri príchode hostí bolo uvítanie štýlové, česko-slovenské, skupina Motovidlo striedala vo foyeri pražský šraml so slovenskými pesničkami.

Širší medzinárodný rozmer priniesol huslový virtuóz pôvodom zo Sibíri Alexander Schonert, sprevádzaný na klavíri svojou matkou Natáliou Schonertovou. Obaja pravidelne pôsobia aj v Ruských salónoch, usporadúvaných na doskách ČeskoSlovenskej scény, tentoraz však so slovenským repertoárom - predviedli ho rovnako bravúrne ako pre nich typický ruský a židovský. Robert Vano so svojim šarmom spájajúcim maďarsko-slovenské korene so životom za morom, v západnej Európe i v Česku predstavil svoju kuchárku, v skutočnosti však predviedol ďalší zo svojich mimoriadnych scénických happeningov, ktoré zlepšia náladu všetkým zúčastneným.

Poetka Judita Kaššovicová a bluesman Juraj Turtev priviezli tentoraz zo Šamorína unikátne spojenie slovenského slova a alikvotného, dvojhlasného spevu, typického pre pastierov zo strednej Ázie.

Výsostne slovensko-český a opäť netradičný rozmer malo vystúpenie Dušana Malotu. Autor pódiového fíčra o otcovi slo-

PETER BUTKO A VLADIMÍR KAVČIAK

DUŠAN AKO DUŠAN - MALOTA AKO PÁLKA

PAVEL PAFKO V ROZHOVORE S V. KAVČIAKOM

ALEX BURLENGHI

MOTOVIDLO

• 10 rokov ČeskoSlovenskej scény • 10 rokov

venského tanga, pražskom Slovákov Dušanovi Pálkovi, tentoraz netradične prevzal aj rolu interpreta. Namiesto šansoniera Igora Šeba, ktorý vo fíčri v ČeskoSlovenskej scéne účinkuje so sprievodom Jiřího Toufara, sa ujal herecko-spievákneho partu sám so sprievodom Motovidla.

Vážnu hudbu zastupoval vzdelaním hráč na gitaru, avšak zamestnaním člen medzinárodného topmanažmentu McDonald's Tibor Neizer. Populárnu zasa organizátorka slovenskej kultúry v Přeove a podnikateľka v automobilizme Irena Kanovská s kapelou. Operu zastupoval sólista Juhočeského divadla v Českých Budějoviciach Peter Poldauf a pohybové divadlo Cirkus Mlejn, konkrétne Janka Klimová z Bratislavy a Eliška Brtnická z Jihlavy, s klaunériou z predstavenia Postav na čaj.

Záver už patril Jiřímu Klapkovi s gitarou, ktorý strhol publikum, a napokon tradičnému Alexovmu stvárneniu piesne Kopala studienku, teda piesne, z ktorej vznikla slovenská hymna. Medzinárodný a medziodborový charakter večera podčiarklo, že Alex Burlenghi je Talian a vlastník Bistrotu Alex v centre Prahy, pôvodne však člen symfonického orchestra v Parme...

SO SKLENENOU MAČKOU - CENOU ČESKOSLOVENSKEJ SCÉNY

ZUZANA KRONEROVÁ V SHIRLEY VALENTINE

T. VILHEMOVÁ A M. MIEZGA V HRE ZHASNITE LAMPIÓNY

Ohliadnutie

Československá scéna je projekt, ktorý sa rodil postupne, prvé pokusy realizoval mladý slovenský divadelník Peter Serge Butko s priateľmi a ľuďmi okolo Slovensko-českého klubu už niekedy v septembri 1999. Od roku 2000 pôsobí scéna ako občianske združenie. Projekt svojou autoritou zaštitili ako krstní otcovia scény režiséri Jan Antonín Pitínský a Juraj Jakubisko a ako čestní prezidenti Ľubomír Feldek a vtedajší veľvyslanec Slovenskej republiky v Prahe Ladislav Ballek.

Nadviazal vlastne aj na staršie počiny, medzi aké bezpochyby patrilo naštudovanie hry Ľubomíra Feldeka Teta z Prahy, v ktorej účinkovala aj jeho manželka Olga a mnohí priatelia a celé predstavenie tak bolo viac manifestačným happeningom s mimoriadnou pozitívnou energiou, než bežným divadelným kusom.

Československá scéna pôsobila v rôznych priestoroch, spočiatku v Redute Praha, neskôr v Damúze, do ktorej sa ešte vrátila, nadhlo zakotvila v Café Teatri Černá Labuť, teraz získala vlastný priestor v podobe Slovensko-českého ART klubu na holešovickej ulici so sympatickým názvom V Závětrí. Avšak vždy sa hralo nielen v sídle. Československá scéna sa podieľa na programoch Dní slovenskej kultúry v rôznych českých mestách, hostovala v Česku, na Slovensku i v zahraničí, ocenená bola na viacerých divadelných prehladkach, zúčastnila sa na festivaloch a workshopoch vo vyše de-

siatke miest šiestich štátov. Zameriava sa na uvádzanie dvojazyčných česko-slovenských divadelných predstavení, uvádzanie predstavení mladého divadla zo Slovenska, organizovanie kultúrnych podujatí, ale aj vydavateľskú a edičnú činnosť s témou divadelníctva, rôznymi premenami prešiel jej Ilustrovaný žurnál.

Ide o ojedinelý príklad menšinovej kultúry, plne porovnateľnej so špičkovou kultúrou majoritnou. Je to jediná divadelná scéna slovenskej menšiny v Prahe, i v celej ČR. Vypĺňa tak medzeru v oboznámenosti publika, ktorá vznikla okrem iného nízkou úrovňou vzájomnej televíznej výmeny.

Vo vedení scény sa postupne ako predsedovia vystriedali Peter Serge Butko, Iva Benáčková, Dušan Malota a Jiří Klapka, vo výkonnom výbore celý čas nechýbajú predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí Vladimír Skalský a predsedníčka Slovensko-českého klubu Nad'a Vokušová.

Spomedzi zásadných projektov scény treba určite spomenúť Triumf zla v režijnom naštudovaní Petra S. Butka, Dom režiséra Doda Gombára, Znesiteľnú ľahkosť pitia s Petrom S. Butkom, Zuzanou Stivínovou, Táňou Vilhelmovou či Aňou Geislerovou, Ľudský hlas v réžii Alice Nellis s excelujúcou Zuzanou Bydžovskou, Balad'ovo naštudovanie Shirley Valentine s neopakovateľnou Zuzanou Kronerovou, Butkovo spracova-

nie Gelmanovej Lavičky, v ktorom pod názvom Zhasnite lampióny rozosmievajú i dojímajú publikum Táňa Vilhelmová a Marián Miezga, alebo pôvodnú hru Prečo sa máme rozísť Dušana Malotu s Igorom Šebom a Jiřím Toufarom. Zabudnúť nemožno ani na one-man show Lukáša Latináka, česko-slovenské klubové večery, Ruský, židovský a francúzsky salón, koncertné programy s osobnosťami ako Jana Koubková, Radka Fišarová, Jiří Stivín, Zuzana Stivínová, na cyklus Čomu sa smejem ja s plejadou umelcov od Roberta Vana cez Danielu Bakerovú po Juraja Herza, na vynikajúce dovezené predstavenia, originálne výstavy. Pod široký záber scény sa vojde aj spoluorganizovanie podujatí ako Večery primeraných depresií, Kabaret Para a Pata či česko-slovenská pesničkárska a textárska súťaž.

Scéna pripravuje aj nový scénický program k nedožitým sedemdesiatinám Júliusa Satinského či niekoľko nových premiér. A pochopiteľne, najmä sa plánuje dôkladne zabývať v nových priestoroch.

IGOR ŠEBO S KNIHOU HRIECHOV DUŠANA PÁLKU

PRÍLOHU PRIPRAVIL VLADIMÍR SKALSKÝ
SNÍMKY: FRANTIŠEK PETRÁK A ARCHÍV